

FORTVNATI
CRELLII, DE RE
EVCHARISTICA, CVM
Gregorio de Valentia, disceptatio.

Ad Amplissimum virum, Dominum
PETRVM BEVTRICHTVM.

Tertull. de Virg. vel.

*Veritati nemo prescribere potest: non spacium temporum:
non patrocinia personarum: non priui-
legium regionum.*

NEVSTADII PALATINORVM

Typis Matthaei Harnisch.

M. D. XXCVI.

A
V
B
I

ne
ni
si:
ra
in
la
m
da

ij
ag
eo
li
e
f
n
l
A

A M P L I S S I M O

V I R O : D O M I N O P E T R O

B E V T R I C H T I O , I L L V S T R I S S .

Principis, IOHANNIS CASIMIRI, Palatini &c, Con-
siliario: Domino ac Mæcenati suo

F O R T V N A T V S C R E L L I V S . S .

VM nec scripti breuitas, nec temporis angustia, nec mea natura, nec tua, vir Amplissime, patiatur: ut multis laudes tuas decantem: satis esse existimaui: si qualemcunque nominis tui in praesentia facerem mentionem. quis enim est, qui te non noris? quis eximium tuum ingenium, & varias animi tui dotes non admiratur? amant amisi: metuunt inimici: idq; merito: qui & aliàs, & nuper satis declarasti: quid virisque abs te sit expectandum. Ac sane ita nunc res tum Ecclesiae, tum Reip. comparatae sunt: ut nisi Deus aliquos singulariter excitaret: qui nefarijs hostium conatibus obuiam irent: omnia breui corruerent: & in antiquum illud chaos redirent. Sed de his aliàs: nunc de dogmatibus.

Facessunt nobis hodie multi negotium: in primis Ariani, Pontificij, Vbiquetarij: sed eam isti omnes aduersum nos, & ita causam agunt: ut non alijs nobis patronus opus sit: quàm isti sicut ipsis ad eos redarguendos. Ac ut de Vbiquistis, ubiquitatibusq; patronis aliquid in praesentia dicamus: quotus quisque iam est, qui non videt: eos forum declinare: aliudq; nihil agere: quàm ut quaecunque vel scripserunt, vel scribunt, obtegant, occultent, obscurant? nonne statum controuersiae, quam nobiscum de persona Christi habet, ita, data opera, inuoluunt: ut etiam doctissimi quique in eo explicando laborent? quod sanè non aliam ob causam faciunt: quàm ne viri Principes, & Imperij procures malum eorum dolum deprehendant:

quod aliquis actum de illorum existimatione esset: id quod valē-
dissimo argumento est: eos malam causam malē, & contracon-
scientiam defenditare.

Statu g. h. x. f. u.
de prima d. n.

Sed velint nolint, status controuersia hic est: utrum talis sit na-
turarum in Christo proprietatumq. communicatio: ut, licet huma-
na natura humana, diuina diuina maneat: proprietates itidem
humana natura, humana essentiales proprietates sint, diuina diui-
na: nihil secius tamen in persona, & ob unionem hypostaticam, di-
uina proprietates, omnipotentia, omniscentia, praesentia in omni-
bus locis humana natura: humana proprietates, pati, mori, & id
generis alia, diuina communicentur: ita; ut tum filius Dei omnia
iam omnipotentia sua opera non solum in, & cum, verum etiam per
humanam suam naturam efficiat: tum ipsa quoque Deitas passa sit
& mortua: at non essentiali sua, sed humana, & in persona, & ob
hypostaticam unionem sibi communicata proprietate: utq. in sum-
ma eadem actio ab utraque natura iuxta eandem proprietatem
proficiscitur: hoc solum discrimine: quod diuina natura diuina
per se & a se habeat, opereturq.: humana ab illa, & per illam: & sic
vice versa. Aduersarij aiunt: nos negamus.

Ac utrunque eos reuera affirmare & docere: licet neutrum ferē
affirmare & docere velle videantur, satis perspicue ex unico illo
Concordia libro euincitur. Docet enim liber iste Concordia interce-
tera, omnipotentem esse per se presentem, omniscentem &c. essentia-
les diuina natura proprietates esse: quae essentialiter humana natura
proprietates in aeternum nunquam fiunt: è contrario, pati, mori
&c. humana natura proprietates esse: quae diuina naturae propri-
tates nunquam fiant: nihil secius tamen humanam naturam, ob
hypostaticam cum diuina unionem, post serui formam positam, &
humilitatem, ita gloria affectam, & ad dextram Maiestatis ela-
tā esse: ut praeter & supra naturales suas, essentialiter & perma-
nentes proprietates, etiam singulares, hyperphysicas & caelestes pra-
rogatiuas, quod ad Maiestatem & potentiam super omnia attinet,
consecuta sit: ita: ut humana natura in Christo, in ijs, quae ad offi-
cium Christi attinent, efficaciter operetur, non solum naturalium
& essen-

De persōa
Christifol.
306. b. edit.
Tub. Ger.

fol. 309. 310

& essentialium suarum proprietatum respectu: sed etiam, & vel in primis, respectu Maiestatis & potentia: quam hypostatica unione, & illa ad dextram exaltatione est consecuta. Volunt igitur: essentialia Deitatis attributa, ut est omnipotens, ubique praesentem esse &c. quia Maiestatis nomine intelligunt, essentielles quidem humanitatis proprietates nunquam fieri: illi tamen nihil secius, ob hypostaticam unionem, ita communicari: ut ipsa quoque omnipotens, ubique praesens sit: sed aliena & communicata, non sua proprietate: qua communicata proprietate eadem operationem operetur: quam diuina natura propria & essentiali operatur proprietate. hoc tamen verò est utramque formam cum communione alterius agere quod suum est?

Eandem Deitatis, quicquid dicant, rationem esse volunt: essentielles scilicet humana natura proprietates Deitatis quidem proprietates, siue essentielles proprietates non fieri: ita tamen cum illa communicari: ut prater essentielles & proprias, etiam humanas habeat: ut sicut humana natura diuinam operationem, iuxta diuinam, secum communicatam proprietatem, cum Deitate operatur: sic diuina natura humanam cum humana natura operetur, iuxta communicatam secum humanam proprietatem. Ita verò eos sentire, ex eo euincitur: quòd nostram de morte & passione Domini doctrinam, qua cum Scriptura docemus, Christum passum esse carne, ut Sacramentariam damnat: qua alteram naturam, puta diuinam, a passione penitus excludat: solamq. nudam humanitatem passam esse fateatur. Contendunt igitur: passionem & mortem, id quòd sanè perspicue ante scripserunt, in ipsam quoque Deitatis naturam rediundasse. propterea sic alibi Concordia loquitur: Quapropter verè pro nobis filius Dei passus est: sed iuxta proprietatem humanæ naturæ. ecce venenum. filium Dei passum pro nobis dicit: non carne solum, aut quoad carnem siue humanam naturam, ut Scriptura loquitur: sed iuxta proprietatem humanam naturam: Deitati scilicet in persona, & ob hypostaticam unionem communicatam: perinde ut humanitati Deitatis proprietates illorum opinione communicantur. Ac sanè aliter vel sentire, vel docere nò possunt: quoad

Lib. Concord. fol. 308. b.
1. Petr. 4.

Erent. contra Bull. Selnece. in cōf. accept. Muscul. in cōf. quad. In stat. contro. affirm. 9. fol. 245. a.

PRAEFATIO.

fol. 313. a. quid persona Christi, unioq; hypostatica sit, videre nōlūt. Tertium quippiam personam faciunt: ex utraque natura, diuina & humana, ita conflatum, ne dicam, confusum: ut nisi ubique utraque natura sit: aut omnia, eandemq; actionem utraque natura agat: medietas tantum persona, non tota persona, eorum opinione, ubique sit, & agat. propterea Concordia dicit: Christum Ecclesia sua hic in terra nō dimidium, sed totum, non medietatem persone, sed totam personam adesse: ad quam utraque natura, diuina & humana pertineat: & paulo ante: iam post incarnationem ad integram Christi personam, non diuinam solum, verum humanam etiam eius naturam attinere: & sicut absque Deitate, ita quoque sine humanitate, personam Christi, seu filij Dei incarnati, integram non esse. Ex his autem efficitur: quem ad modum, ut totus Christus, totaq; Christi persona, non dimidia, hic nobiscum sit, necesse est: ut tam humana, quàm diuina natura, nobiscum sit: ita, ut non medietas Christi, aut nuda humanitas pro nobis passa sit, sed tota Christi persona, filius Dei incarnatus, necessitas postulat: ut tam Deitas, quàm humanitas passa sit & mortua.

Apol. fol.
58. b. edit.
Hædelb.

Concord.
fol. 310.

Conc. fol.
306. b.

Sed negat Apologia cum Concordia, Deitatem mutari aut pati posse. Quid mirum? cum quiduis affirmant & negent. Cerè non minus humana Deo in Scripturis assignantur, quàm homini diuina: nec altera tantum, sed utraque forma cum communione alterius agit: & si humana Christi natura, in ijs quæ ad officium Mediatoris attinet, etiam Maiestatis & diuinarum proprietatum respectu, ut isti volunt, efficaciter operatur, ne medietas solum Christi operetur: profectò non minus diuina humanarum proprietatum respectu, eandē ob causam passi erit & mortua. Aut igitur utraque dicere coguntur: aut neutrum. Verum, qua fronte negant? Deitati quoque humana ob unionem & in persona communicare: cum apertè scribant: ob unionem & proprietatum communicationem, Deum hominem esse: & hominem Deum? nōne igitur Deus homo est: ob humanas, quæ illi communicatæ sunt, proprietates? nōne igitur eodem modo passus Deus erit, iuxta humanam naturam, in persona sibi communicatam proprietatem? Si hoc nolunt: expli.

explicent, quæso, nobis, si possunt, ex sua hypostatica unione & communicatione: quo modo Deus vel homo sit, vel passus. Et quid minus opus est? negant, aliter definiri hypostaticam unionem posse: quam reali illa proprietatum communicatione: ex quo luce meridiana clarius liquet: tam humana diuina natura, quam humana diuina communicari: cum tam humana diuina, quam humana diuina hypostaticè sit unita.

Tum ex his itaque, tum ex his quæ sequuntur, perspicuum est: quantum fidei hominibus istis sit tribuendum. Negat impudentissima Apologia: librum Concordia usquam dicere: filium Dei passum esse iuxta proprietatem humanam naturam: idque non sine stomacho & sarcasmo negat. Atqui aperit id dicit in statu controversiæ, affirmatiua 9. fol. 245. a. inspicitur locus. Eadem impudentia negat: in Concordia doceri: essentielles alterius naturæ proprietates alteri in persona communicari: aitque: alterius naturæ essentielles proprietates non fieri alterius naturæ proprietates essentielles. Atqui non hoc illi Admonitio exprobravit: quasi doceant: essentielles alterius naturæ proprietates alterius naturæ essentielles proprietates fieri: sed tantum essentielles duarum naturarum proprietates inuicem communes esse: seu alteri naturæ essentielles proprietates etiam alteri, eo quo dictum est, modo communicari: id quod Concordiam tradere, supra à nobis est demonstratum. Eadem Apologia eadem forte inficiatur: generalè in Concordia libro ubique ait tradit. Atqui apertissimè ut alia quàm plurima mittat, illi Lutheri verbis traditur: cum ait: omnia per omnia Christum plena esse, etiam secundum humanitatem: nusquam poni Deitatem, salua hypostatica unione, posse: nisi humanitas ibidem quoque statuatur. nonne verò ex hypostatica eorum unione consequitur? Quid quod ipsamet Apologia eodem in loco ex hypostatica unione & ceteris id generis eam deducit? Quam veteratorum illud? Verba illa Apostoli ut impleteret omnia de corpore interpretatur: Ephes. 3. ut omnia suo corpore molèque corporea Christus impleteret. quid inde colligunt? Ergo, inquit Concordia, potest suo corpore esse ubi vult. haccine verò, Concordia, tibi sunt, Christum, suo corpore omnia implere: b. e. adu ubique esse: & esse posse ubi

fol. 61. b. e.
dit. Hædel.
Germ.

fol. 53. b. &
54. a.

cap. 9. fol.
172.
Concordia
fol. 313. b.

Ephes. 3.

fol. 172

PRÆFATIO.

Concord.
fol. 313. a.

se ubi velit? quis non videt pharmacum istud lethaliter decumbenti Ubiquitati adhibitum esse: ut oculi simplicioribus prastingerentur? Sed hac alijs relinquam, si unicum illud adiecero. humanitatem persona medietatem faciunt. quid igitur volunt, cum aiunt, humanam naturam omnipotentem, ubique presentem esse, non in se, sed in persona? nonne si tota persona ubique est: & humanitas persona pars, & quidem dimidia pars est, sine qua personatota non est, etiam humanitas in se ubique est? o prastigiatore.

Tibi verò, vir Ornatissime, hanc meam cum Iesuita, viro non indocto, disputationem dedicare volui: tum quia huiusmodi exercitijs delectaris: tum quia acerrimo, sicut in omnibus, ita in his etiam, quæ ad religionem attinent, iudicio pradisus es: tum quia veram religionem & Ecclesiam omnibus modis promotam & propugnata cupis: tum denique, ut publicum aliquod mea erga te observantia testimonium exstaret. Deus te nobis & Ecclesia, unà cum alijs, diu saluum & incolumem conseruet: tibiq; ita benedicat: ut indes magis ac magis regnum suum promouere possis. Benè & feliciter, vir Amplissime, cum uxore lectissima, nobilissima & honestissima matrona, totaq; familia vale. Neustadij.

Cal. Decembr. anno temporis ultimi

CIO IO XXCV.

FORTF.

CRELLII DE RE EVCHARISTICA, CVM GREGORIO

de Valentia disceptatio.

EDIDIT ante triennium disputationem quandam Gregorius de Valentia: quatum Vbiquetarios: tum Orthodoxos, quos Sacramentarios vocat, oppugnat: ac aduersus quidem Vbiquetarios veterem & Catholicam de persona Christi doctrinā propugnat: aduersus Sacramentarios autem, Pontificiam illam, & Orthodoxæ antiquitati ignotam corporis Christi subspeciebus præsentiam: quæ causa est: cur Gregorius aduersus Vbiquetarios disputans Grégorius sit: præsentiam autem illam commentitiam disceptans, minimè Gregorius sit, sed heluco & καρηκαρία laborare videatur. Et si igitur responsionem μετυσίας illa propugnatio nō meretur: quòd iam ante lethaliter vulnerata, satisque confecta illa hydra sit: Gregoriúsque nihil planè adferat: quo lethalibus illius vulneribus medeatur: tamen ne exercitui Dei viuentis hic Goliathus amplius insultaret: triumphumque ante victoriam caneret: ad lineas & in gradum descendere cum illo placuit.

Principio itaque suæ aduersus vtrosque, Vbiquetarios & Sacramentarios, quos vocat, disputationis, de medio tramite gloriatur: se scilicet cum suis, quos Ecclesiam Christi vocitat: illius scilicet Christi, qui veri Christi mēbra plectit, necat, vrit: & totū orbem Christianū Christianorū sanguine replet & polluit; mediam sententiā tueri: nobis & Vbiquetarijs in extremis erroribus versantibus. Cedò verò, Gregori, mediam vestram sentētiā siue confessionem. *quia (inquit)*

qui Sacramentarij heretici vulgò vocantur, in calis tantum Chri-
 stum, vt homo est, adesse contendunt: Contrà vbiquetarij, horum
 hostes, adesse vbiq̃ue: Ecclesia Christi verissima inuitaq̃ue confessio
 inter hos extremos errores media est. Sentit enim, neque in calis
 tantum: neque verò vbiq̃ue: sed in calis & in diuinissimo Sacra-
 mento Dominum nostrum Iesum Christum adesse humanitate sua
 praesentem. Hic verò multis modis Gregorius noster sternu-
 tauit. Primò enim negant Vbiquetarij in bella sua Apolo-
 gia: se Christi corpus vbiq̃ue ponere: aut generalem vbiqui-
 tatem tradere: quod si verum esset: locum non haberet me-
 dia Gregorij Confessio: labascente extremo. Sed quia Vbi-
 quetarij, pro eo, quo praediti sunt, candore, quiduis aiunt &
 negant: idcirco hoc transeat. Generalem enim vbiquitatem
 eos tradere, in praefatione demonstrauimus. Sed nec extre-
 mo isto stante, sola Pontificiorum confessio media est. Sunt
 enim ex Lutheranis plurimi: qui nec in caelo tantum, nec
 vbiq̃ue etiam: sed in caelo & Eucharistia seu pane Eucharis-
 tico Christum vero suo corpore ponunt. Deniq̃; nec Pon-
 tificiorum, nec Lutheranorum istorum confessio media est:
 cum contradictio, teste Magistro, quem Gregorius nouit,
 medium non admittat. Si loca inter se, vt Gregorius noster,
 ad praestinguendum simplicioribus oculos, fecit, compa-
 rentur: vt vnus scilicet locus & omnia simpliciter loca op-
 ponantur: fateor: vnum & omnia duo extrema esse: inter
 quæ medium est, quædam loca: sed si de vnico & indiuiduo
 vereque humano corpore sermo sit: deque eo enuncietur,
 quòd in loco, siue vno tantum, siue pluribus, siue omnibus
 sit: ibi nego: extrema dari: quæ medium recipiant. Causa est:
 quia duæ singulares enunciationes, quarum altera ait, altera
 negat, contradicentibus *ἰσθωαμῶσαι* sunt, & vim contradi-
 cendi habent. Enunciato igitur isti, corpus Christi simul &
 semel in vno tantū loco est, tū illud, cōtradicit, corpus Chri-
 sti simul & semel vbiq̃; est: tū istud corpus Christi simul & se-
 mel in multis seu plurib⁹ locis est: quia vniuersè hoc, sub quo
 duo

cap. 9 fol.
 172.

v. Post. cor.
 h

duo illa enūciata continētur, illi cōtradicit, corpus Christi simul & semel nō est in vno tantū loco. Nō satis igitur circūspectus Gregori⁹ fuit: quòd extremū pro medio arripuit.

Secundo loco scribit Gregorius: & nos, & vbiquistas, potissimum causę pręsidium in hypostatica duarum naturarum vnione ponere. quod sicut de vbiquistis, qui tamen hypostaticam vnionem nec intelligunt, nec intelligere volunt, verissimum est: ita de nobis est falsissimum. Nec potissimum enim, nec aliquod in ipsa hypostatica vnione causę nostrę pręsidium collocamus: sed apertissimis, ijsque plurimis, Scripturarum testimonijs, ipsi etiam in primis Institutionis verbis eam defendimus: rationibus simul à natura omnium Sacramētorum, & veri corporis, ac corporis quidē humani, ductis. Non ab hypostatica igitur vnione, sed à veri corporis natura rationem ducimus: & eam quidem non principem: vt frustra se Gregorius tum hīc, tum in pręfatione iacet: pręcipua se fundamenta confutanda suscepisse. Pręcipua enim fundamenta nostra ne tangere quidem ausus fuit: huic soli atramentum offendere se posse sepiā ista sperauit. Simul verò etiam falsum est: quòd scribit: nos statuere: corpus Christi ita vno loco contineri: vt extra illum nusquam vllō modo præsens sit. Etsi enim in cælo iā Christi corpus est, non in terra: nihilosecius tamen in cœna verè præsens est: quia manducantibus verè offertur, & à fide manducantibus verè, immo verius percipitur: quàm panis, tantę rei sacramentum, ore corporis apprehendatur.

Nunc, quæ aduersus nos seorsum Gregorius disputat, ordine recensēbimus. Fingit, nos duplici ratione moueri: cur argumentum illud ab vnione hypostatica petitum, firmum esse putemus: tum quòd ne per absolutam quidem Dei potentiam fieri possit: vt vnum aliquod corpus amplius quàm in vno loco præsens sit: tum quòd si fieri id maximè possit: vnum tamen ex naturalibus (essentialibus dicendū erat) corporis attributus sit præsētia in vno tantū loco: quæ

ille causæ suæ inseruiens, ita nobis affingit. Nos enim, ut dictum est, nec ab hypostatica vnione argumentum petimus: nec gemina ista ratione firmitudinem illius nobis persuademus: sed secundum alias rationes hanc quoque adducimus: quæ ex veri, & quidem humani corporis, natura ducitur. Nec in priori igitur principio seu ratione sumenda, ut Gregorius somniat, labimur: nec in posteriori ad propositum accommodanda. Quid verò Gregori? Nonne argumentum illud, quod ex vnione hypostatica nos exstruere dicis, cum altera ratione concurrat? rationem hanc ais esse; præsentiam in vno tantum loco vnum ex naturalibus corporis attributis esse: argumentum verò; cuius firmitatem ratione ista nobis persuadeamus; natura humana sic diuino verbo hypostaticè vnita est: ut nihilominus ex vero corpore constet, verique adeo corporis proprietates & naturalia attributa retineat. Gregorius es, an helucus?

Sed vtrumq; monstrare Gregorius conatur: & malè à nobis alterum principium sumi: & malè alterum accommodari: quibus annectit: corpus & sanguinem Christi sub panis & vini nudis speciebus verè præsentia esse: ut tria sint huius Valentianæ disputationis capita: quorum primo cõtendit: vnum idemque corpus vno eodemq; tempore & momento in diuersis & pluribus locis esse posse: altero: rationem illam infirmissimam esse: quæ præsentiam in vno tantum loco essentialem, seu ut ille loquitur, naturalem corporis proprietatem statuit: extremo: corpus & sanguinem Christi sub speciebus præsentia esse.

Antequam autem ad rem ipsam accedat, cràm ben illam toties recoctam & concoctam, de Iudaico illo *Quo modo* ex Cyrillo nobis apponit. Sed meminisse arrogantissimus iste censor debuit; quod iam toties responsum est: non omne *quo modo* in vitio, aut Iudaicū esse. Interrogatio ista *quo modo* aliquando pia admiratio est: cum discendi studio coniuncta: & Patribus, præsertim cum hæreticis depugnantibus, & Sanctis,

Sanctis, in veteri & nouo Testamento, immò Christo ipsi
familiaris. Ita enim Augustinus: *Potest (inquit) alicui talis cogi-*
tatio oboriri &c: quomodo ergo panis est corpus eius? Et parens il-
lius Ambrosius: *Hoc igitur asseueram? quomodo potest qui panis*
est, corpus Christi esse? Sic Abraham, sic Gedeon, sic virgo Deipa-
ra hac voce *quomodo* vsa est: & rectè, nō Iudaicè vsa est. Quo-
ad enim Deus non patefacit: se aliquid secus ac naturæ leges
ferūt, facturum: quære licet *quomodo*: quia quæstio ista nō
cum impia indignatione & execratione, sed cum pia admi-
ratione & discendi studio coniuncta est. Aliud igitur *quomo-*
do est: quod indignatio & execratio quædam est: cuiusmodi
Capernaitarum fuit; de quo Cyrillus loquitur: qui Christo,
de carnis suæ manducatione præcipienti, non credebant:
sed extremè eum, vt testatur Augustinus, auersabātur & exe-
crabantur, velut facinus & flagitium mandantem. Cū i-
gitur nos non Christi verba, nec quod Christus tradidit &
mandauit: sed quod vos de vestro extra Scripturam infertis,
in dubiū vocemus: & de eo quæramus, *quomodo*: non impiū
illud Capernaitarum, sed pium sanctorum Patrum *Quomo-*
do vsurpamus: vos autem, vel ex maiore particulari in prima
ratiocinamini: vel *ἀπὸ τοῦ πλείους* fallaciam admittitis: qui Cy-
rilli verbis illud nobis exprobratis.

Sermon.
ad infant.

De Sacra-
men. lib. 4.
cap. 4.

De doctr.
Christ. lib.
3. c. 15.

Deinceps ad rem, ad primi capitis explicationem, Gre-
gorius accedit: monstrareque conatur: vnum idemque cor-
pus, eodem tempore, in pluribus locis diuina potentia esse
posse: non quidem vt loco circumscribatur & concludatur
(hoc enim pacto si concludatur, nihilq; illius, extra illū lo-
cū sit, in quo est, in plurib⁹ locis sine cōtradictione statui nō
posse:) sed ita: vt loco nō cōcludatur nec locus illud dime-
tiatur. partibus loci & corporis sibi inuicē respondentibus.
Hoc enim istorū profundū est: corpus Christi sua substantia
sub nudis speciebus verè præsens esse: sed modo arcano: *ἀποκρυφῶς*. Vide Tho-
μα 3. part.
sum. quest.
76. art. 1. c.
per modum substantiæ: non per modum quantita-
tis: & quod amplius est, quantitate quidem præditum sub

Dionys.
Carrhus.
in lib. 4. sen
tent. dist.
10 quest. 3.

speciebus adesse: sed non quantitatiuè. ita enim monstrosè de monstris loquuntur. Id verò nos negamus: quia ex Scripturis non habetur: quia naturam veri corporis abolet: quæ sicut absque trina dimensione, ita quoque absque circumscriptione loci, quæ trinam dimensionem, sicut rationem τὸ μελαπικόν, comitatur, non consistit: quia contradictionem implicat. Quid enim aliud dicit: qui corpus Christi sub speciebus sua quantitate quidem præditum esse dicit: non tamen quantitatiuè, hoc est, non ut quantum, sed ut simplex quiddam & non quantum ibi esse dicit: quàm si alborem siue candorem alicubi esse dicat: sed per nigroris non candoris modum? Sed pergit Gregorius ostendere: vnum idemq; corpus vno tempore varijs in locis præsens esse posse: siue locus illud dimetiatur: siue non dimetiatur: idq; quatuor rationibus ostendit: quarum prima hæc est:

Quod diuinitus aliquando factum est, id sine omni dubitatione fieri diuinitus potest: factum est autem aliquando diuinitus, ut Christus corpore suo præsens simul esset in cælo & in terra, vel penes terram: potest igitur fieri diuinitus, ut Christi corpus, licet vnum sit, non unico tamen adsit tantum in loco, sed in pluribus re ipsa sit præsens.

Minorem, quàm inficiamur, hoc pacto cõfirmat: quia, *inquit*, ex quo Christus in cælū, discipulis aspiciētib; profectus est: nullo vnquā tēpore, vel tēporis pūdo, corpore suo à cælo abfuit, vel abfutur^o est: sed in eo cõtinenter permāsit & permanurus est: donec in nubes iudex descendat, sicut ascēdit: nihil osecius tamen, *inquit*, post ascensionem, cū in cælo, ut dictū est, continenter esset, etiam verè præsens suo corpore in terra, vel propè terrā fuit. Illud ex sessione ad dextram probat. *Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec* &c. hoc est, interprete Apostolo, sedebit Christus donec Magistratu abeat, regnumq; Deo & Patri tradat. Firmitudinem istius sessionis in cælo, illis etiā Apostoli vocibus confirmat, cū ait: Christū in dextra magnitudinis *consedisse,*

Psal. 110.

1. Corin. 15.

Ad Hebr. 8.

Ad Eph. 1.

Ad Colof. 3.

consti-

constitutum esse: ad dextram Dei sedentem esse. Ex his effici existimat: sessionem ad dextram seu ipsum sedere sursum ita stabile & perenne esse: ut nullum temporis momentum fuerit, futurumque sit: quo Christus vero suo corpore in cælo non fuerit, & futurus sit ante diem nouissimum. Hoc verò inde non efficitur. tantum sequitur: Christum vero suo corpore sursum iam in cælo esse ordinario modo: quòd autem non in aëre, vel terra, relicto aliquantisper cælo, extra ordinem, se patefacere queat, hoc verò inde non euincitur. Quin potius sequitur: Christum inde à profectione in cælos continenter sedisse, sessurumque esse usque ad diem nouissimū, nec vllò momento motum esse, vel motum iri, si ita firma, ut vult Gregorius, hæc Christi sedes est. Gloria igitur & potestas, siue regnum Christi, quod illa sessione declaratur, firmissimum est & stabile, non ipsum sedere.

1. Cor. 15.

Alteri fidem tribus illis visionibus facit: quarū partim à Luca mentio fit: partim ab ipso Apostolo. Apostolus enim rediuiuum Christum demonstrans, non alijs tantum, sed sibi quoque ipsi, quamuis omnium postremo, visum esse Dominum scribit: Lucas autem tum Ananiam sic loquentem inducit, *Deus Patrum nostrorum delegit te, ut voluntatem suam* Act. 22.
cognosceres: ut in istum illum videres: vocemque ex ore illius audires. Act. 23.
 tum ipse de Apostolo scribit: Dominum illi, cum in castris Claudij Lisiæ & in vinculis esset, astitisse. Hic quatuor Gregorius vrget: quòd Paulus Christum *viderit*: quòd illum *viderit sicut* Iacobus & ceteri tum Apostoli, tum fratres eum *viderunt*: quòd verbum *ex ore eius audierit*: quòd non *emissus* in cælo stantem, sed sibi *assistentem* audierit. Sed hæc nequaquam demonstrāt: Christum Apostolo in terra vel penestram vero suo corpore apparuisse: tantum verè apparuisse, illique locutum esse ostendunt: quod fieri potuit: etiam si in cælo corpore suo manserit: quem ad modum Stephanus eum in cælo conspiciatus est: oculorum illius acie ita illustrata: ut cælos potuerit penetrare. Verè igitur visus

est Apo-

1. Corin. 15.
in 1. ad Co-
rinth. ho-
mel. 38.

Act. c. 22.
26.

Act. 22.

1. Cor. 15.

2. Cor. 2.

est Apostolo: sed non planè sicut ceteris: quibus hîc in terra, adhuc in terra degens, ante ascensionem visus est: cùm Apostolo post ascensionem demum visus sit: quæ causa est: cur tuum illud *sicut*, Gregori, nec Apostolus habeat: nec Chrysostomus: quem tu hîc sine ratione citas. Quem ad modum verò illustrari aspectus illius ὑπερφυσικῶς potuit: vt in cælo subsistentem Christum verè conspiceretur: ita quoque simili donari auditione potuit: vt è cælis loquentem Dominum & audiret, & intelligeret. Ac sanè ita rem se habere, quâ ad aspectum, quâ ad auditum, non obscurè ex illis locis liquet: in quibus profectiois Pauli Damascum, & visionis illius, de qua Ananias loquitur, mentio fit. Narrat Lucas: Paulum, tunc Saulum, cùm Damascum contenderet, cælitus cū omnibus comitibus suis prostratum esse: & prostratum vocem sibi dicentem, vnde? de cælo vtiq; vnde prostratus erat, audiuisse: Saul Saul, quid me persequeris? Hanc loquentis istius vocem nemo ex comitibus Sauli, vt Paulus ipse testatur, audiuit: sed solus Saulus: & sicut vocem istam nemo comitum audiuit: ita quoque neminem, qui cum Saulo loqueretur, viderunt: cùm Saulus, teste Anania, Dominum loquentem & audiuerit & viderit. Perspicuum igitur est: quod ad illam visionē, de qua Ananias loquitur, attinet: Christū tunc corpore suo non in terra, sed in cælo Saulo apparuisse: & de cælo illi locutum fuisse: quod alioquin, si ipse quoque in via cum Paulo fuisset, non minus comitibus, quàm Paulo, visus & audit⁹ fuisset. Porro illa patefactio, cuius Apostolus meminit: cùm sibi postremo omnium, vel abortiuo, apparuisse Dominum scribit; vel eadem est cum ista, de qua modò diximus: vel eadem cum illa, cuius alibi meminit: cùm in tertium vsque cælum se raptum dicit: vel eadem cum ytraque: vel ab ytraque diuersa. Quodcunq; dicatur: nihil eo Gregorius iuuatur. Si eadem cum illa est, quæ in via, in profectioe Damascum, contigit: eadem etiam istius, quæ illius ratio est: sin eadem cum illa, quæ in tertio cælo,

cælo, in Paradyso, quò raptus Apostolus fuit, contigit: in
 cælo utique Christus corpore suo permansit: cum eò ra-
 ptus Apostolus sit. Eadem ratio est: si cum vtrâque eadem
 sit. Quòd si diuersa ab vtraque est: non tamen ita diuersa est: *In 1. Cor. 15.*
 quin eadem illiusquæ ceterarum duarum ratio esse queat.
 Certè Ambrosius bis tantum Apostolo apparuisse Domi-
 num scribit, in cælo & in templo, in ecclasi: & tu ipse, Gre-
 gori, trinam tantum visionem percenses: illam in via: illam
 in templo: & illam in castris: ut omnino visio illa, cuius in
 priori ad Corinthios meminit Apostolus, vel eadem cum
 vtrâque illa sit, quarum altera in via, altera in templo facta
 est: vel eadem cum alterutra. Quæ igitur Gregorius adfert, *Act. 23.*
 eam nihil ex necessitate demonstrat. Sed nec verbum *Trid.*
 apodicticum est. Stare enim supra Paulum Dominus po-
 tuit; non solum è cælo in aërem descendens: sed etiam in
 cælo permanens. stare etiam supra illum, vel illi distare tū
 quā Deus est, tum in visione potuit, hoc est, in visione appa-
 rere. Sed esto: Dominum vero suo corpore Apostolo in aë-
 re, vel terra apparuisse: ita ut Dominus corpore suo in aëre
 vel terra fuerit. Quid hinc efficitur? nihil omnino. Si enim
 in terra vel aëre vero suo corpore fuit: utique tunc in cælo
 non fuit. Atqui sedet ad dextram: consedit: constitutus est:
 est sedens in cælis. verum id est de modo ordinario: sed hoc
 non obstat: quin aliquando extra ordinem, etiam extra cæ-
 lum patefacere se vero suo corpore possit: præsertim cum
 sedere istud hîc non situs corporis, sed regni Mediatoris cō-
 tinuationem declaret. Aut igitur in cælo semper præsidens,
 veròque suo corpore permanens, Apostolo suo visus est: aut
 si ita illi visus est: ut penes terram fuerit: in cælo tunc suo
 corpore non fuit. Ita liquet: ratiocinationem Gregorianam
 elumbem prorsus esse: & nec quòd in duobus simul locis
 Christus vero suo corpore sit, mōstrare: nedum in pluribus.
 Quòd si maximè ea efficeretur: corpus Christi in pluribus
 simul locis præsto esse posse: non tamen sequeretur: illud

Vide Dio-
nyf. Car-
thuf. in 4.
lib. sentet.
diff. 10.
quæstio 3.

ad. 9.

sub infinitis hostijs ita esse: vt sub quauis hostiæ parte, vt profunda istorum volunt, totum sit: vt quæ ἀόρατον fiat & ipso aëre subtilius corpus. Gemina illa vestra totalitas, dimensiuæ & essentialis (sic enim loquimini) vos nihil planè iuuat: cum in corpore humano, quod dissimilibus partibus constat, locum nullum habeat. Simul liquet: Gregorium & sine causâ hîc singulare illud Dei organum, Iohannem Calvinû, sanctæ memoriæ, flagellare: ad cuius aspectum, si viueret, cor Valentianum liqueficeret, genuâque illius instar aquarum irent: & nimis turpiter sophisticari: cum Ananiam dicere scribit, Dominum in via Paulo apparuisse: eoque in via suo corpore fuisse. In via Paulo Dominus apparuit: puta Paulo in via, non Dominus in via: hoc est, vt Paulus & Lucas loquuntur, proficiscenti Paulo, seu Paulo in via constituto, Dominus de cælo apparet: vnde etiam prosternitur. Si enim in via illi Dominus astitisset; & vterque in via re ipsa suo corpore fuisset: nō minus comitibus Pauli visus & auditus Dominus fuisset, quàm ipsi Paulo. Probatio igitur ista Gregoriana ἐνόχλησις Sophistica est: quæ compositio & diuisio dicitur.

Sequitur alterum Gregorij argumentum præcedenti ἀντιπροφον: Si vnus locus diuersa aut duo simul corpora capere potest: etiam vnum idémque corpus in duobus & diuersis simul locis adesse potest: sed verum prius: verum igitur & posterius. Connexum probatur: quia tam illud quàm hoc rationi & consuetudini naturæ aduersarium est. hæc breuiter summa est alterius Gregoriani argumenti. Transsumtum quod nos inficiamur, vno scilicet loco duo simul corpora capi, probat ingressione ad Apostolos per ianuas clausas: egressu per lapidem sepulchri, & inuiolatum (intemeratum ille dicit) Dei paræ virginis claustrû. Hîc, inquit, vnus idémque locus duo simul corpora solida continebat, ianuam & corpus Seruatoris, itidémque lapidem sepulchri, claustrum virginis & Seruatoris corpus.

Respon-

Respondemus ordine: ac primum quidem de clausis foribus. Dominum ad discipulos venisse τῶν θυρῶν κεκλεισμένων *cap. 20.* (sic enim Iohānes loquitur) hoc est, clausis foribus, seu cum clausæ fores erant: quod longè aliud est, quàm per clausas fores ingredi, solidamque materiam penetrare: quia diuina virtute qua inuia peruia efficere potest, imperare ianuis, adiutumque sibi patefacere potuit: vt præter discipulorum opinionem in medio eorum esset, cui fores obseratæ à nemine erant reſeratæ. Nec quicquam te Cyrillus iuuat, scribit, Dominum clausis ianuis repente, omnipotentia sua, natura rerum superata, ingressum esse ad discipulos: sed nequaquam scribit: eum lignum, vt tu loqueris, penetrasse. Sed, inquires, clausis ianuis, penetrauit. Ast, inquā, aliud est clausis ianuis ad discipulos vsque penetrare seu pertinere: aliud clausas & solidas ianuas penetrare. Sed & natura rerum superata cum ingressum scribit. Sed nec addit nec explicat modum: quo superata rerum natura sit. Ostendit ibi Cyrillus: Christum cum vera & propria sua carne, cum illo corpore, quod cruci affixum fuit, resurrexisse: & quia clausis ianuis, rerum natura superata, omnipotentia sua ingressus est, Deum naturā esse. Ad omnipotētiam igitur, quæ aliud nihil est quàm diuina essentia, siue ad Deum refert: quod clausis foribus ingressus sit: quod aliud profecto nihil est: quàm diuina omnipotentia aditum fuisse patefactum. Ac quo quæſo modo solidam materiam penetrasse Domini corpus scriberet: qui alibi sic loquitur: *Nā si verè (inquit) sectionē & partitionē diuina natura, ut illi dicunt, reciperet: intelligeretur & corpus: si autē hoc: & in loco omnino, & in magnitudine & quantitate: & si quanta facta esset: non effugeret circumscriptionem.* Quæ verò ista fuit corporis Christi magnitudo & quantitas: si solidum corpus perſequebatur terminata illa: quam omne nō solum corpus humanum, sed omnis quoque res naturalis naturaliter habet, & quam hīc Cyrillus intelligit? Sed Hilarius de his foribus breuiter audiamus. *Diligenter (inquit) Euangelista ex-* *li. 12. in Iob. cap. 31.* *Dialog. de Trin. lib. 2.* *De Trin. lib. 3.*

presit dicens: venit Iesus ianuis clausis: & stetit in medio discipu-
lorum suorum. An constructa parietum penetrans, & solidam li-
gnorum naturam impenetrabilem transcurrit? quali dicat mi-
nimè Et paulò post: idcirco ergo ut de natiuitate Domini falli-
mur: ita & de ingressu Domini mentiamur: dicamus factum non
fuisse, quia intelligentiam facti nò apprehendimus? Verè igitur in-
gressus est: licet nec constructa parietum penetrarit: nec de facti ra-
tione & modo nobis constet. satis est corpus Domini, ut Hilarius hic
testatur, à sese non defecisse, sed illud ipsum corpus in ipso etiam in-
gressu mansisse, quod ante & post illum erat: id quod fieri nò potuit,
si ita ut vos vultis, ingressus est ad discipulos: Eadè verò quæ Hi-
larij, etià Ambrosij Chrysostomi & aliorū mēs est. Ingressio-
nē istā, quòd fatemur, admirationis plenā esse dicūt: sed ne-
gamus, eos dicere: corpus Christi solidā lignorū aut lapidū
materiam penetrasse. excipis: miraculum nullum fore: si fo-
res sibi Domin⁹ reaserit: reaseratq; foribus sit ingressus. Im-
mò verò Gregori: quippe quod fieri non potuit absque vi
diuina. Aperi, tu Gregori, portas Ingolstadianas: si clausum
Ingolstadium sit: & intelliges: quid sit obseratas fores rese-
rare. Sed siue fores sibi Dominus reaserit: siue alia ratione il-
las sibi cedere iusserit, aliud nihil obseratis foribus Euange-
lista voluit: quàm Dominum, ut Chrysostomus quoque ob-
seruauit, illas non prius pulsasse, sed extemplo, prater opi-
nionem discipulorum, medium astirisse.

In Lucam
lib. 10. cap.
24. de sym-
bol. Apost.
homel. 2.

In Ioh. ho-
mel. 85.

In Mat. ho-
mel. 91.

cap. 28.
Mat. 16.
Luc. 24.
Ioh. 20.

Lapide sepulchri non magis iuuamini. Primò enim, licet
 secus Chrysostomo visum fuerit, negamus: Euangelicam
 historiam testificari: tum demum amotum lapidem fuisse:
 postquam iam resurrexisset Dominus. ὁ ὅτι οὐρανὸν
 Matthæus habet. Terræmotus enim, ante quàm ad sepulchrum
 piæ illæ matronæ venissent: contigit: ut perspicuum est ex
 ceteris Euangelistis: qui communi consensione scribunt:
 cùm ad sepulchrum foeminæ venissent, eas sepulchrum a-
 pertum offendisse: lapidémque iam ante amotum fuisse.
 Non igitur prius ad sepulchrum, quod dicere Matthæus vi-
 detur,

detur, venerunt, quàm terræ motus fieret, lapisque per Angelum reuolueretur: sed antequam ad sepulchrum, venirēt, amotus ab Angelo lapis est: tum scilicet, cū ē sepulchro Dominus prodiret: vt non lapidem penetrarit, sed amoto lapide prodierit. Sed esto: lapidem post resurrectionē demū amotum esse, an aditum sibi patefacere omnipotente sua virtute non potuit: qui obseratas ianuas potuit referare? num ita inauditum commentum, ineptumque figmentum est, si quis dicat, imperio & mandatu Domini amotum lapidem fuisse, & mox transitu dato, in locum suum, siquidem post resurrectionem demum, quod verisimile non est, Angelus ē cælo lapidem amoturus descendit, rediisse? an illud vsque adeo etiam ineptum, quòd ad occursum Domini lapidis sese flexerit durities? num qui mare in aridam conuertere efficereque potest, vt instar pauimenti iter præbeat, efficere non potest, vt lapidis sese flectat durities, transitumque creatori suo instar aëris aut aquæ concedat? Nec obserata igitur ianuæ, nec sepulchri lapis quicquam ex necessitate concludit: immo verò ne probabiliter quidem. Fides tamē nostra non probabilibus nititur, sed necessarijs. Ignosce igitur nobis, Gregori, si à te tantisper dissentiamus: dum apertis Scripturis, id quod vis, demonstrēs. Apertas Scripturas adfer Gregori, non clausas ianuas: quæ apertè demonstrent: Christum vero suo corpore, in duobus vel pluribus locis simul fuisse. Ex obseratis foribus & sepulchri lapide id non efficitur.

*Vide Cal.
um. insist.
lib 4. c. 17.
sect. 29.*

Tertia transumptio ratio ab intemeratis (sic ille loquitur) Deiparæ claustris sumpta est: de quibus nefariam cogitationem sanctum illum virum Iohannem Calvinum, habuisse scribit. Hæc enim Gregorij nostri verba sunt quem puta Calvinum proculdubio puduit nefariam cogitationem, quam similiter habuisse videtur de intemeratis claustris virginis, oratione hoc in loco prodere. Cur enim de eo mysterio admirabili partus virginis, non aliquid, siquid habebat, diuersum respondis? Hæc Gre-

gorius. Vnde verò. Gregori. colligis: Calvinum in illa quæ
 nefariam appellas, opinione fuisse? num quia vestra de illo
 mysterio phantasia noua est, & orthodoxę antiquitati igno-
 ta: eoque nemini nisi vobis probata? Ex qua quæso Scriptu-
 ra, ex quoque antiquo Patre probatis, beatam virginem non
 patefacta sui corporis lege peperisse? Audi Tertullianum:
*Virgo, inquit, quantum à viro: nō virgo, quantum à partu: non ta-
 mē: ut ideo nō peperit: & ideo virgo, quæ nō virgo: quia nō de visce-
 ribus suis mater: sed apud nos nihil dubiū, nec retortum in ancipitiē
 defensionem: lux lux: & tenebra tenebra: & est est: & non non: quod
 amplius hoc: hoc à malo est. peperit quæ peperit: etsi virgo concepit:
 in partu suo nupsit, non nupsit, ipsa patefacti corporis lege: in quo
 nihil interfuit de vi masculi admissi, an emissi, id est, illud sexus re-
 signauit. hac denique vulua est, propter quam & de alijs scriptum
 est: omne masculinum adaperiens vuluam, sanctum vocabitur
 Domino, quis verē sanctus, quā Dei filius? quis propriē vuluam
 adaperuit, quā qui clausam patefecit? & mox: & quid ultra de
 hoc retractandum est? cū hac ratione Apostolus non ex virgine,
 sed ex muliere editiū filium Dei pronunciauit, agnouit ad aperta
 vulē nuptialē passionem. Audi Beatum Rhenanum, vestrū
 quidem, sed conscientia præditum; In hoc, inquit, libro sunt
 quæ enarient à placitis recentiorum Theologorum: ut quod de fra-
 tribus loquens dicit, Matrem a quē non adhasisse Christo: cū ab
 initio statim, omnem illi felicitatem tribuant Theologi isti, quos
 Scholasticos appellant. Quanquam à Tertulliani sententia, præter
 Origenē, non ita abhorret Aurelius Augustinus, & Iohannes Chry-
 sostomus: Deinde quod dicit Mariam patefacti corporis lege pep-
 risse: cū omnes hodie Theologorum centuria Christum clauso vir-
 ginis utero prodijisse velint. Audi Ambrosium. Solus enim, in-
 quit, per omnia ex nati de femina sanctus Dominus Iesus: qui ter-
 rena contagia corruptela, immaculati partus nouitate non sen-
 serit, & cælesti maiestate depulerit. Nam si literam sequamur, quo
 modo sanctus omnis masculus: cū multos sceleratissimos fuisse nō
 laseas? nunquid sanctus Achab? &c. sed ille sanctus: quem in figura
 futuri*

In argum.
 in lib. Ter-
 tul. de car-
 ne Christi.

In Lucam
 lib. 2, cap. 2.

futuri
 sancta
 faciū
 vulua
 reform
 qui er
 ta, hi
 exiret
 Legis
 cabitu
 priē c
 nim,
 sanctu
 propi
 samp
 riens,
 sanctu
 sione.
 lus no
 home
 Dom
 perien
 corpe
 causa
 Thec
 nano
 dem,
 de va
 iam
 scep
 illud
 mia
 uerfu

futuri mysterij pia legis diuina praescripta signabant: eò quòd solus
 sancta Ecclesia virginis ad generandos populos Dei, immaculata
 fecunditatis aperiret genitale secretum. hic ergo solus aperuit sibi
 vuluam. nec mirum. qui enim dixerat ad Prophetam, priusquam
 reformarem in utero, noui te, & in vulua matris sanctificauit te:
 qui ergo vuluam sanctificauit alienam, ut nasceretur Prophe-
 ta, hic est, qui aperuit matris suae vuluam, ut immaculatus
 exires. Ex his Ambrosij & Tertulliani verbis liquet: illud
 Legis omnis masculus vuluam adaperiens, sanctus Domino vo-
 cabitur de Christo in primis prolatum esse: in illum pro-
 priè competere: in illo solo verè impletum esse. Quis e-
 nim, ut Tertullianus vrget, & Ambrosius confirmat, verè
 sanctus, & quidè sanctus Domino, nisi solus filius Dei? quis
 propriè vuluam aperuit, nisi qui incolumè prorsus & clau-
 sampatefecit? Quòd si masculus quisque, vuluam adape-
 riens, idcirco sanctus Domino fuit: quia Christus adaperiès
 sanctus futurus erat: nonne nuptialem adaperit vuluam pas-
 sionem Maria sensit? illud ne vobis nihil est, quòd Aposto-
 lus non ex virgine, sed ex muliere factum Dominum, quàm
 homo est, scribit? nihil etiam illud, quòd in templo puer
 Domino sistitur: eò quòd scriptum erat, omnis masculus ada-
 periens vuluam, &c? negabitis ne amplius, Mariam patefacti
 corporis lege peperisse? Quos quæso Patres, patrologi, in
 causæ vestrae patrocinium aduocatis? Centurias recentiorū
 Theologorum, quos Scholasticos appellant, teste Rhe-
 nano: quas Scripturas? Ezechielémne? Legimus qui-
 dem, ut Tertulliani verbis respondeam, apud Ezechielem
 de vacca illa, quæ peperit, non peperit: sed videte ne nos
 iam nunc prouidens Spiritus Sanctus notarit hac voce, di-
 sceptraturos super vterum Mariæ. Considerare itaque vos
 illud Tertulliani præceptum velim: cùm præcipit: ne om-
 nia vnus sermo subuertat, secundum omnia potius, quàm ad-
 uersus omnia, etiam aduersus suos sensus, interpretandum esse. I
 nunc

Luc. 2.

De carne
Christi.

Contra
Præeam.

nunc Gregori: & orthodoxam illam de aperto virginis vtero sententiam, nefariam cogitationem esse proclama. si nefaria est: nefarius Tertullianus est: nefarius Ambrosius: nefarius Rhenanus vester: nefarius Apostolus: nefarius Euangelista: nefarius Moses: nefarius ipse Iehoua.

Excusus terra mariq; Gregorius, ad cælos confugit: cælosq; in suę causę patrociniū aduocat. Ait: Christum cælos suo corpore penetrasse. Ego verò, exte, Gregori, quæro, an aërem, aquam, corpora nostra penetrent, nunquāme, qui octēnium, vt audio, Philosophiam docuisti, legisti: ignem, aërem, aquam locum corporibus cedere, seu vt Aristoteles loquitur. *μετάστασιν* habere? & hanc cæli, qui Commentatore teste, simplices materiæ sunt, non habebunt? Equidem mirari satis non possum: quātum cælos, tum fores obseratas, ceteraque id generis ad *μεταστάς* patrocinium torqueas: quæ ad *συνστάς* potius quadrare videntur. dic enim quæso nobis: quid causæ fuit: cur quidam vestrum, vt est apud Dionysium Carthusianum, corpus Christi sub speciebus sine quantitate collocarint? cur itidem vos illud ibi sua quidem quantitate præditum statuatis: verumtamen non vt quantum, sed vt substantiam: siue, vt Thomas loquitur, per modum substantiæ, non per modum quātitatis? immò cur panis substantiam exploseritis? nōne, vt in commodum illud, quod omnium sanorum iudicio, tam Theologorum, quàm Philosophorum, absurdissimum semper & prorsus *ἀδύνατον* habitum est, penetrationem corporum, eultaretis? audi Guitmundum vestrum pro *μεταστά* contra *συνστάς* præliantem *quo modo enim*, inquit, *in solido corpore panis, alterum corpus, latere possit, videri non potest.* Ita scilicet bellè sibi consentit mendacium.

Tertium Gregorij argumentum, ab autoritate Patrum sumtum, nimistrutum & infirmum est. Patres, inquit, vnicum Christi corpus diuersissimis in locis adesse scribunt: diuersis igitur in locis est. Antecedens ex Chrysostomo, Nisera,

phys. cōt.

phys. com.

in 4. libr.

scōr. de 7. 10.

quest. 1.

3. part. sum.

quest. 76.

art. 1.

De Sacra-
men. lib. 3.

Nisseno, Basilio, Ambrosio, Augustino probatur. Chrysostomus enim scribit: *ô miraculum: ô Dei benignitatem: qui cum Patre sursum sedet, in ipso temporis articulo, omnium manibus pertractatur. & alibi. Unus ubiq; est Christus: & hic plenus existens: & illic plenus: unum corpus.* Nissenus autem: *sicut diuinitas replet Mundum, & tamen una est: ita innumerabilibus locis consecratur: & tamen unum corpus est.* in eandem sententiam Ambrosius scribit. Sed his & alijs aliud nihil voluit: quam Christum vero suo corpore sursum in cælo esse: & nihil oscius etiam hic in terra manibusq; nostris pertractari: quia Sacramentum corporis, sanctus panis & vinum, manibus pertractatur: id quod multis demonstrari posset: sed quia millies iâ à nostris est demonstratum, non est cur actû agamus. Nonne cum Patres corpus Christi videri, tangi, frangi, in Cœna dicunt: cum dentes carni Christi infigi scribunt: sacramentaliter loquuntur? nonne præter alia totum certamen ab animæ geri Chrysostomus scribit? nonne aquilarum, non graeculorum hanc mensam esse docet: ideoque ad supremum usque thronum nos vult euolare? nonne vnanimi consensu omnes, corpus Christi cibum mentis non ventris esse docet: qui interioris non exterioris hominis esuriem quærat: qui mente non ventre contingendus: eoque spirituali non corporali ratione in Cœna præsens sit? Audi vnicum ex Decretis vestris Emissenum. *Cum ad reuerendum, inquit, altare cibis spiritualibus satiandum, ascēdis sacrum Dei tui corpus & sanguinem fide respice, honora, intrare, mente contingere, cordis manu suscipe, & maximè totū haustu interioris hominis absume.* Quod ex Augustino de cura pro mortuis agenda citas, ad rem nihil planè facit: quod nec consequentia, quam extruīs, firma sit: nec authenticus ille liber: quod etiam de Basilij Liturgia tibi respondemus. interim nec illa quæ ex Augustino, nec illa quæ ex Liturgia, Basilij verba, citas, nos quicquam lædunt. *Veni, ais ex Liturgia ad sanctificandum nos, qui sursum Patri confides, & nobis inuisibiliter cōes: & dignare nobis impartiri sacro-*

lib. 3. de sac.
e. rator.

Ad Hebr.
hom. 17.

S. rmon.

pa/ch.

In Psal. 32.

Chrysost. in

Job. homel.

43. & in 1.

ad Corint.

hom. 24.

Ad Hebr.

hom. 17.

in 1. ad Cor.

hom. 24.

De consecrat. dist. 2.

cap. 16.

Ad Hcbr.
bomel. 17.

sanctum tuum corpus & preciosum sanguinem. Qui sursum seder, quâ homo est, is nobis inuisibiliter adest, quâ Deus est. Quod si de corporis non aspectabili illâ vestra præsencia id accipias. Basilium quæso cum Chrysostomo concilia: qui corpus Christi videri & tangi scribit. Sed nobis hîc in terra corpus suum impertitur. quasi verò impertiri illud fidei menti non possit in cælo aut ara crucis: quæ res longissimè distas, vt præsentissimas, verissimè apprehendit. Præsens igitur Christus suo corpore est in tremendo Cœnæ mysterio, duobus modis: sacramentaliter, & κοινωήσας. Sed quo modo, Gregori, illud Chrysostomi vobis placet, *hic plenus existens: & illic plenus?* aduerbia ista, hîc, illic, locum denotant. estne igitur arcanum illud & sacramentale vestrum corpus in loco?

Extremum, quod pro prima conclusione argumentum Gregorius adfert, ipsa vanitate vanius, hoc est: Quicquid nullo modo contradictionem inuoluit, id Deus facere potest: sed vt vnum corpus in multis locis sit, contradictione nullo modo inuoluit: facere igitur illud Deus potest.

Negamus minorem. *Minorem* (inquit Gregorius,) *illa mihi probatio planè persuadet.* nimis credulus es, Gregori, qui tam absurdum commentum, tam facilè tibi persuaderi pateris. Cedò verò probationem illam: quæ id tibi persuadet. *Corpus*, inquis, *alicubi præsens esse, id quidem non nisi accidens corporis est, siue absolutum illud, siue respectiuū sit accidēs: & quæ sequuntur.*

Vis probare: diuina virtute constare verū aliquod corpus posse, quod tamen nullo loco præsens sit: vt ex eo τὸ πᾶν χεῖς deinde efficias. probas illud duabus rationibus: quarum prior hæc est: Circumscriptio accidens est commune, à corpore diuersum, & corpore posterius, eoque non de essentia corporis: constare igitur verum aliquod corpus, vi diuina potest, quod nullo loco præsens sit. negamus antecedens.

Est enim

Est enim circumscriptio essentialis corporis accidens: quod illi per se competit secundo modo. essentiam quidem corporis non constituit: quam corpus à trina dimensione habet: sed hanc trinam dimensionem & formam corporis circumscriptio ex necessitate sequitur: simulq; cum illa tempore est: sicut τὸ γελαστικὸν formam hominis comitatur. Quem ad modum igitur hominis forma, ratio, non est sine essentiali sua proprietate, qua ad ridendum aptus homo est: & quem ad modum ignis non est sine splendore: sic trina dimensio non est sine circumscriptione. Audi Magistrū: *præterea si sicut omne corpus in loco est, sic in omni loco corpus est. & alibi nullum igitur, inquit, omnino corpus extra calum est. Si enim intelligibile, erit in loco. extra enim & intra locum significat. quare sub sensum cadet: sub sensum autem cadens nullum non in loco est.* Audi Tertullianum: *Dans autem locū bono & malo, corporalia ea facis, faciendo localia: quia quæ locū habent, prius est, ut corporalia sint. denique incorporalia proprium locum non haberent, nisi in corpore, cum corpori accedunt.* Audi Augustinum: *Nam spacia locorum tolle corporibus: & nusquam erunt: & quia nusquam erunt, nec erunt.* Liquet ex his: vos & à Philosophis, quod Hermogeni quoque Tertullianus obijcit, recedere, & à sanctis Patribus.

4. Phys.
contr. 13.
1. calis contr.
69.

Cōtra Her-
mog. ad
Dard.
Contr. Her-
mog.

Altera tua ratio est: id si quis neget (inquis) (diuina scilicet virtute constare posse verum corpus, quod nullo loco præsens sit) cogitet attentius, an negare audebit, in potestate Dei fuisse, sicut creauit ab initio vniuersum hunc Mundum, ita unum aliquod corpus, puta lignum unum, aut unum lapidem tantummodo creare. hoc cerè si fecisset, verum aliquod corpus fecisset, quod non habuisset tamen vllum accidens præsentia ad quenquā locum. Hæc Gregorius noster *Πάντα ὁμειν & . Respondemus: τῇ νοῦσι πεισύνειν ἀπομν. & ἵδ' ἱππὶ τῇ πράγματι & τῇ .* immutabilis igitur Dei ordo nobis seruandus non conuellendus est: qui etiam conuelli sine contradictione non potest. Quod &

pars sursum, nulla deorsum, nulla hîc, nulla ibi sit: ita non facit: vt corpus extra locum sit. Hæc constans omnium Philosophorum & Theologorum sententia fuit, vsque ad ortum portentosa *μεγίστης*. Huic doctrinæ nihil prorsus aduersariû Scriptura sancta tradit. Multi risibiles multos ratione præditos eoq; multos homines efficiûnt: multæ circûscriptiones multas & diuersas dimensiones, diuersaq; corpora. Ac sanè Gregori, finge corpus tuum in duobus simul locis reuera esse, in auditorio, & domi in Musæo: aliquem præterea esse, qui te in auditorio conspiciatus, etiam domi videat, certûsque sit, te verè utroque in loco esse: quid putas Gregori, hûc de te pronuntiaturum? vnûmne utrobique corpus esse? nequaquam. dicet quidem: hic est Gregorius: iste quoque est Gregorius: sed non est vnicum Gregorij corpus. quid igitur? Gregorium duo corpora habere dicet. Sic vnus quidē Christus erit: sed diuersa corpora habens: si diuersis simul præsto sit in locis: vnum autem & multa, seu non vnum, contra diuisionem implicant. Quæ repetis, vana sunt & iam confutata. Quæ contradictionem implicant: illa neq; natura neq; Deus efficere potest: quia mentiri non potest: nec de corrupta incorruptam facere. Manet itaque firmum: sicut homo sine ratione, ratio sine habilitate ad ridendum esse non potest: ita corpus sine trina dimensione, dimensionem sine loco constare non posse. Aequalitatis, quam huc arcessis, relatio nimis etiam vana est. primò enim totum subiectum non occupat: vt tu ipse sentire videris: dein si maximè occuparet: alia tamen relationis, quæ infirmum accidens est, quā præsentia in loco ratio est: cùm illa accidens commune sit: hæc essentialis.

Ex his autem etiam vanitas illius ruz *ἐνοχλήσεως* intelligitur. Nec vnitas, nec terminatio aut creatio impedit, quominus vnum idemq; corpus in pluribus locis sit: in pluribus igitur esse potest. negamus antecedens. Probas, Deus multò magis vnum quiddam est, & est tamen totus diuersissimis in locis:

*substantia rerum finitarum non loco propriè, sed suo genere atque
differentia finitur. ex qua re, inquis, fit: ut si corpus unum esset to-
tum in pluribus locis, nihilominus esset finitum.* Respondeo Do-
mine Algazel: Deus infinitus est, & vñ simplicissimum: quod
nullam planè compositionem admittit: Substantia finita
simplex suâ naturâ finitur: sed corpus finitum naturâ & lo-
co. nec Deus igitur, nec Angelus, aut anima, ad præsentem
de corpore pertinet disputationem: quia non quæuis vni-
tas & terminatio, sed corporata huic tuæ officit præsentiz.
addis: & animam & Angelum in diuersis partibus atque re-
bus totum esse: & sicut in partibus cohærentibus: ita quo-
que in partibus & rebus longè distitis adesse posse. Sed nos
istud puta, posterius tantisper negamus: dum ex Scriptu-
ris illud euiceris. *τῇ νοῦς πᾶσι πᾶσι* & contrarium
Scripturæ testantur. Ac si maximè fieri id posset: non tamen
sequeretur, quod tu inde extruis: corpus itidem diuersis in
locis præstò esse posse: cùm alia corporis, humani præsertim
& animati, alia spiritus ratio sit. illocalis ille & inuisibilis
vester præsentiz modus te non iuuat. commentitius enim
est: & tum Scripturis; tum antiquis Patribus ignotus; de qua
re mox aliquid.

Ad extremum verba illa Augustini ad Dardanum, quæ
paulò antè citauimus, praua tua iustificare conaris interpre-
tatione. Ais cum subole vestra Vbiquistica, Augustinum de
modo solùm naturali loqui: alium esse supernaturalem,
absolutæ Dei potentiz. Respondemus: interpretationem
tuam figmentum esse: Augustinum enim vnum duntaxat,
cum ceteris Patribus, corporatæ præsentiz modum agno-
uisse. probas figmentum tuum ex antithesi: *nam Deum*, in-
quis, *comparat cum corporibus. illum affirmat in seipso præsentem
esse: quia non continetur ab eis quibus est præsens, tanquam sine eis
esse nō possit: tum subiungit verba illa, nam spacia locorum, &c.
docetq̃, aliam rationem esse corporum, quòd nisi in locis quibus con-
sineantur, esse non possint: ita illud profectò docet, quod naturaliter*
compe-

*competit corporibus: quem ad modum etiam perfectionem ibi naturalis Dei memorat: cum contra dicit, illum sine loco, à quibus contineatur, esse posse. O egregiam probationem, naturaliter, inquit, Gregorius, corporibus competit: ut non sine loco subsistant: quem ad modum etiam naturalis Dei perfectio est, quod sine locis, à quibus contineatur, esse possit. Ergo ne, Gregori, sicut hyperphysico illo & qui extra ordinem est modo, in pluribus locis præsto corpus est: ita eodem illo modo immensa Dei maiestas loco comprehenditur? O miserum Theologum simul & Philosophum: qui nec rerum, nec autoris rerum naturam intelligit. Sed ipsemet Augustinus pro se tibi respondeat. *Noli itaque dubitare, inquit, ibi nunc esse hominem Christum Iesum, unde venturus est, &c. & sic venturus est, illa Angelica voce testante, quem ad modum visus est ire in calum, id est, in eadem carnis forma atque substantia: cui profectò immortalitatem dedit, naturam non abstulit. secundum hanc formam non est putandus ubiq; diffusus. Cauendum est enim: ne ita diuinitatem astruamus hominis: ut veritatem corporis auferamus. Ita igitur, Augustino quoque præceptore, corpori proprium est, in vno duntaxat loco esse: ut natura illius auferatur destruatque, si in pluribus simul locis, seu quod idem est, in cælo & hîc ponatur. Propterea alibi quoque idem Augustinus scripsit: Corpus in quo resurrexit* *In Iohannē*
(puta Dominus) in vno loco esse oportet. tract. 30.
De resurr.
carnis.
 respondeat itidem tibi & pro Augustino & pro se antiquissimus Tertullianus: *Ego, inquit, corpus hominis non aliud intelligam, quam omnem istam struē carnē, quoquo genere materiā cōcinnatur atq; variatur, quod videtur, quod tenetur, quod deniq; ab hominibus occiditur. Sic & parietis corpus nō aliud admittā, quā cāmētā, quā saxa, quā lateres. Si quis arcanū aliquod corpus inducit, ostēdat, reuelet, probet, ipsum esse etiam quod occidatur ab homine: & de illo erit dictū. Quid dici clariùs potuit? profectò ita ista clarēt: ut ipsi Solis radio aduersus vos scripta putē. sicut nullū ab-*
arcanū & arcanū parietis corpus Tertulliano vllō modo corpus est:*

pus est: ita quoque nullum humanū. Respondeat tibi Dominus ipse: *Videte* (inquit) *manus meas & pedes meos: quia ipsemet ego sum: palpare me & videte: quia spiritus carnē & ossa nō habet: sicut me habentem cernitis.* Discriminat his verbis Dominus inter humanū corpus & Spiritū: docetque sicut Spiritus carnem & ossa non habet, eoque sub sensum nullum cadit: ita corpus humanum illis præditum, tum videri, tum tangi posse: quod carnis & ossium proprium est. Ac ne quis existimaret: (prævidit enim hæreticos, de corporis sui veritate disputaturos) aliam sui corporis, aliam ceterorum, rationem esse: proprium suum corpus ceterorum omnium loco ponit, & spiritui opponit: significare volens: eandem prorsus sui, ad essentiam quod attinet, atque ceterorum esse rationem. Hugonem tuum nō pluris quàm te cum tua Societate facimus. potest & vult Deus quæ contradictionem non implicant. contradictionem non amat. quam si amaret, sibi ipsi contradiceret: quia rationis suæ instituta, quod Prospero teste, nunquam facit, conuelleret: efficeretque: ut eadem res esset & non esset: quod prorsus est *ἀδύνατον*.

Atque hæc de primo Valentianæ disputationis capite, alterum erat: rationem illam infirmam esse: quæ ex essentiali corporis proprietate contra τὸ πᾶν ducitur. Quàm acutè spinosus iste Chrysippus argumentū nostrū proposuerit, probationemque illius ab eo distinxerit, suprà dictum est. Videamus nunc: quomodo rationis istius infirmitatem demonstret. Sic nos ratiocinari ait: Omnes proprietates naturalis corporis insunt in corpore Christi: vno tantum in loco præsens esse proprietas est naturalis seu naturalis corporis: inest ergo in corpore Christi. Nos verò, Gregori, non ita ratiocinamur: sed hoc modo: Nulla proprietas essentialis auferri à re aliqua potest, quin res illa simul auferatur & destruat: in vno tantum loco vno tempore esse, proprietas corporis est essentialis: auferri igitur à corpore non potest: quin corpus simul auferatur & destruat.

Maior

Maior perspicua est. essentialis proprietas, seu accidens per
 se secundo modo, seu, si magis placet, proprium quarto mo-
 do, siue quantum prædicabile, formam rei ex necessitate se-
 quitur: simulque cum ea est: adeo ut ubi alterutrum sit vel
 non sit, ex necessitate alterum quoque sit vel non sit. subla-
 to igitur proprio, forma tollitur: sublata forma, res tollitur:
 utpote cuius tota natura & τὸ πᾶν in forma consistit. præ-
 sentiam autem in loco, eoque vno duntaxat in loco, non
 naturalem, ut tibi in argumento ponere placuit, seu non na-
 turalis corporis, sed absolute corporis, & idcirco essentia-
 lem proprietatem esse: siue corpori non quâ calidum, aut
 frigidum, graue aut leue, aut respectu naturalium acciden-
 tium inesse, sed ratione essentiae, ob trinam dimensionem,
 & terminos Mathematicos, ex Aristotele, Aristotelis per
 octennium Interpres, discere debuisti, cum ita scribit: *Verū* lib. 4. phys.
cons. 76.
*enimvero & cubus tantam magnitudinem habet, quantum inane
 tenet: quæ etsi calida aut frigida, grauis aut leuis est: diuersa tamen
 nihil secius, immò magis ipsa essentia ab omnibus passionibus est:
 etsi non separabilis. dico autem molem lignei cubi. Quare si etiam
 separetur ab omnibus alijs, & neque grauis neque leuis sit: aequale
 inane occupabit: & in eadem loci & inanis, sibi aequali parte, erit.*
 Hæc ille. ex quibus liquet: præsentiam in loco non natura-
 lem proprietatem esse, aut corpori, naturalium accidentiū
 respectu inesse: sed ratione essentiae & τὸ ἅπλῳ: adeo: ut si om-
 nibus affectionibus, physicisq; accidentibus, cubus u. g. ex-
 uatur, sola essentia illius, trina dimensione, quæ diuersa ab
 omnibus physicis accidentibus est, reliqua, locum nihilo-
 fecius eūdem sit occupaturus, quem ante, accidentibus illis
 præditus, occupat. Simul liquet: præsentiam in loco es-
 sentialem corporis proprietatem esse: cum illi essentiae &
 formæ respectu in sit. Quod cum ita sit: à corpore separari lo-
 calitas, ut sic dicam, nō potest, nisi corpus destruat: quia
 sicut Deus non facit, ut homo homo sit sub forma asini: ita
 non facit, ut quod ratione præditum est, aptum sit ad ru-

dendum: sed vt homo sub humana forma homo sit, & ratio-
ne præditum ad ridendum nõ rudendũ aptum sit: quem ad
modum etiam asinus sub asini non hominis formã asinus
est: & idcirco ad rudendum non ridendum aptus. Eadem lo-
calitatis seu circumscriptionis ratio est: quia eodem modo
trinam dimensio- nem comitatur: quo modo τὸ μελατικὸν for-
mam hominis: & vis ad rudendum formam asini. Plurimũ
igitur à nostro argumento Gregorianum differt, cùm ita,
nostrum argumentum eludens, turpiter sophisticatur: *Pro-
prietas corporis naturalis est, vt pati & corrumpi possit, vt locum
alio corpore repletum occupare nequeat, vt si viuum est, alimonia
indigeat, &c. Sunt autem à verbo diuino, vnà cum natura corpo-
rea, naturales omnes proprietates assumptæ: Christi ergo corpus iam
etiam & patibile & mortale est, & alimonia indiget, &c.* Vanissi-
mum hoc tuum argumentum est: nihilque cum nostro cõ-
mune habet: idq; tũ quia plus in conclusione quàm in præ-
missis est: tum quia nostrum non à naturali, sed essentiali
sumtum est proprietate. de sepulchri lapide & ceteris, quæ
hîc repetis, ante satis dictum est. ambulatio quoque super
mari naturæ veri corporis non aduersatur: quia hyperphysi-
ca quidem est, sed non antiphytica: & alia grauitatis ac leui-
tatis, alia localitatis ratio est: vt modò ex Aristotele audiui-
sti. Manet igitur firmum nostrum argumentum: quia alia es-
sentialis illius proprietatis, circumscriptionis, alia natura-
lium & communium accidentium ratio est: quæ poni abs-
que corporis interitu possunt.

Supere-
st tertium Gregorianæ disputationis caput, cor-
pus & sanguinem Christi sub panis & vini speciebus re ipsa
præsentia esse. id septem rationibus confirmat: quarum pri-
ma hæc est: Christus, Iohannis sexto, docet: carnem suam &
sanguinem suum, non in figura tantum & signo, seu in pane
& vino, tanquam in figura viuificæ virtutis eius, sed verè ac
realiter manducari & bibi: corpus igitur & sanguis Christi
sub speciebus re ipsa præsentia sunt. Negamus consequen-
tiam: ve-

tiam. verè & realiter: immò verissimè & realissimè: verius
 & realius quàm panis & vinum percipiuntur, verum Christi
 corpus & verus illius sanguis percipitur: sed palato cordis fi-
 delis, non ore corporis: quia mentis non ventris cibus & po-
 tus: quæ causa est: cur nec in vel sub pâne & vino, nec sub spe-
 ciebus illorū lateant. Audi quid inter cetera diuinus Præ-
 ceptor pronūciat: *ego, inquit, sum panis ille vita: qui ad me venit* *loh. 6.*
non esuriat: & qui in me credit, non sitiet vnquam. Credere igitur
 & ad Christum venire, quod sine fide fieri nequit, est verum
 illum & cælestem panem edere potūque bibere: qui cibus
 cū caro Domini sit, caro, inquam, pro nobis in mortem
 tradita, dicente Domino, *panis verò quem ego dabo, caro mea* *loh. 6.*
est, quam pro Mundi vita dabo, perspicuum est: eam non ven-
 tris, sed mentis cibum esse, nec exterioris sed interioris ho-
 minis esuriem quærere: id quod vno ore omnes Orthodoxi *1ª Iohann.*
 Patres docuerunt. Audi Augustinum: *ut quid paras dentes &* *tract. 25.*
ventrem? crede & manducaſti: & postea: *panis quippe iste interio-*
ri hominis quærit esuriem: & rursus: *qui manducat intus non fo-* *tract. 26.*
ris: qui manducat in corde, non qui premit dente. Loquitur autē *In Matib.*
 de eodem cibo, de quo Dominus loquitur, de carne Verbi, *cap. 15.*
 seu vt Origenes appellat, de verbo quod caro factum est: hoc
 est, de toto Christo, siue vt Damascenus loquitur, de Deo
 incarnato, non enim caro seorsum in tremendo isto myste-
 rio editur, sed caro verbi: sicut nec caro seorsum viuifica est:
 sed caro verbi, hoc est, Verbum incarnatum. Hæc in præsen-
 tia sufficiant. aliorum Patrum hac de re testimonia infra
 proferentur.

Ex his etiam vanitas secundæ rationis perspicitur. Caro,
 inquit, Christi (hæc enim argumenti summa est) re ipsa à no-
 bis editur sicut manna: ergo sub specie panis est. Consecu-
 tionem itidem sicut antecedentis argumenti negamus. non
 enim sequitur: caro Christi re ipsa & *ὅντως* à nobis percipitur,
 editur, absumitur: ergo panis substantia euanescit: acciden-
 tibus illius in aëre pendentibus: vel corporis Christi substan-

tia in panis substantiæ locum succedente. Potest enim sub
 vero pane, vt vult vestra progenies, Christi corpus latitare,
 Sed nec istud necesse est: quia, vt dictum & ostensum est, caro
 siue corpus Christi mentis non ventris cibus est: ideoque
 mente non ventre contingendus. Antecedentis tua proba-
 tio, sicut antecedentis etiam argumenti, superuacanea est,
 consequentiam enim, non antecedens inficiamur: siquidẽ
 illud tuum *sicut, sicut manna* pro eo accipis, quod est verè &
 re ipsa edere, carnem scilicet Christi, re ipsa & verè à nobis
 edi, sicut verè manna à Patribus edebatur: nō autem de mo-
 do, eam ore, quo manna edebatur, manducari. hoc enim ra-
 tio tua non euincit. Augustini auctoritate hīc quoque sicut
 alibi abuteris: quo vix hostem habes magis capitalem. isc-
 nim, vt ex illis quæ de manna disseruit, perspicuum est, vete-
 res nobis æquiperat: veterumque Sacramenta nostris quod
 ad rem significatam, per quam carnem Verbi, quæ sacramen-
 ti res est, intelligit, paria esse pronunciat: idque facit ex &
 cum Apostolo: qui id disertè tradidit, nisi enim præter ex-
 ternum elementum remque terrenam, cetera omnia Patri-
 bus nobiscum communia fuerint, ruit scopus Apostoli: &
 vana est tota illius ratiocinatio: vt suo loco, si res postulaue-
 rit, ostendemus.

1. Iohann.
 tract. 26.

1. Cor. 10.

Tertium Gregorij argumentum est: Sermo Christi, *hoc est
 corpus meum*, planissimus fuit, & id propriè significauit, quod
 verba sonant: transubstantiatio igitur est. Rursus vanissima
 consecutio est. Sequitur potius: & *μετρίαν* matrem & filiā
 illius *ἐνδρίαν* adulteram esse: quarum neutra τὸ ρητὸν, verbo-
 rumque retinet proprietatem. Verba propria & quàm ma-
 ximè propria sunt. hoc hoc, id quod Dominus de mensa ac-
 cepit, fregit, dedit: est, est: corpus, corpus, verum & traditum
 pro nobis corpus, significat. quid hoc vel ad *μετρίαν* vel *ἐνδρίαν*?
 disparatorum prædicatio est: qua mater cum filia iu-
 gularur: de qua reinfrà plura. Quinque illæ circumstantiæ
 ex quibus antecedens deducis, sicut nobis non aduersantur:
 ita abs

Ita abste sine ratione; ad præstinguendos tantum simplicioribus oculos recensentur.

Quartum argumentum est: Et tres Euangelistæ, & longè etiam post Apostolus illam Christi sententiam, seu illa verba, *hoc est corpus*, simpliciter, absq; vlla tropi significatione, commemorant: propriè igitur intelligenda sunt. Primò consecutionem nego. etiam illa verba, ego sum via, vitis, ostium, Dominus primùm, dein longè post Euangelista sine omni prorsus tropi significatione profert: non tamen sequitur: nullum ibi tropum esse. Deinde totum argumentum concedo. Verba enim, vt iam antè dictum est, propriissima sunt: in tota attributione tropus est: quia disparatum disparato attribuitur: verum corpus humanum vero panis de vero enim pane, qui non tantum panis fuerit, sed adhuc sit & permaneat, corpus prædicari, ad calcem huius disputationis perspicuè demonstrabo. Verè igitur præsentia in hoc tremendo mysterio sunt corpus & sanguis Christi: verèque in eo percipiuntur: sed, vt crebrius iam diximus, ore fidei & interioris hominis, cuius alimentum sunt, non corporis & hominis exterioris. Hæc, fremant licet, frendeant, ringantur, & medij crepent omnes Romanæ curiæ mercenarij & rabulæ, constans tamen fuit, est & erit totius Christiani & rectè sentientis orbis sententia. De hac præsentia Apostolus loquitur, cum ait: *poculum benedictionis, cui benedicimus*, 1. Cor. 10. *nonne κοινωνία sanguinis Christi est? &c.* panis enim & vinum medium sunt: quo ipsius crucifixi corporis & fusi sanguinis Christi participes, eoque caro de carne ipsius & ossa de ossibus vnūque adeo cum ipso corpus simus: quæ nostri cum Christo coniunctio, cum non corporis, sed spiritus vinculo fiat: planum est: corpus etiam & sanguinem illius non corporis, sed fidei palato, vi spiritus Sancti, à nobis edi & bibi, nonne verò Gregori, si panis *κοινωνία* corporis est, qui nos *κοινωνός* corporis facit, seu, vt Scholia Græca loquuntur, *ὅς ἐστι κοινωνία ἡμᾶς τῷ σώματι* *ἡ κοινωνία τοῦ σώματος*, non est ipsum met

Christi corpus substantialiter? profectò si in corporis substantiam panis conuersa substantia est, non κοινωνία est, sed ipsummet substantiale Christi corpus. quo enim modo panis κοινωνία esset, si omnino panis non sit? Quin igitur te & γενήσῃ tuam hoc Apostolicum dictum tanquam fulmen, & quidem geminum fulmen, prosternit. Vbi enim poculi benedictio & distributio: qui hoc magnum sacramentum altera sui parte spoliastis? vbi illa panis fractio: cuius hîc Apostolus meminit? num consistere fractio ista cum corporea illa vel sub pane vel sub speciebus præsentiâ potest? nonne simul etiam frangetur corpus? quasi verò obsecrum sit: cur & mater, & filia, hunc perennem in veteri Ecclesia ritum sustulerit extremæque oderit.

1. Cor. II.

Nec quicquam illa quoque Apostoli verba te iuuant: *non discernens corpus Domini, μή διακρίνων τὸ σῶμα τῆς κυρίας*. per corpus enim vel sanctus panis, sacramentum corporis, intelligitur: vel ipsummet Christi corpus. si illud: discernere corpus erit, Sanctum hunc panem non vt communem sumere: sed à cōmuni quouis discernere: sin hoc quod magis placet, discernere erit, corpus Domini à pane sancto discernere: quod fit: cū primū, sicut oculis corporis fractum panem intuemur, sic mentis aciem Hierosolymam in crucem, in ipsum fractum & crucifixum corpus, intendimus: idque ita contemplamur: ac si iam iam ante oculos nostros crucifigeretur: dein cū sicut fractum panem ore corporis: sic crucifixum corpus ore mentis, quæ sola illud & videt & apprehendit, percipimus: ac denique cū fractum panem hîc in terra è manu ministri accipimus: crucifixum autem corpus sursum in cælo, vbi verè agnus iste apponitur, & quò nobis, velut aquilis, euolandum est. è manu summi Pontificis. Atq; hanc Apostoli mentem esse ex eo liquet: quòd hæc tria: corpus Domini non discernere: indignè edere & bibere: non facere *εἰς αὐτὴν ἀποσησιν*: pro vno & eodem accipit. Hoc fidei discursu præditus sit necesse est, quicumque crucifixi

corpo-

15
corporis Christi vult esse particeps. huic autem discursui & participationi cum *μετὰ* & *ὑπὲρ* non magis conuenit, quàm luci cum tenebris, Christo cum Belial.

Quintum Gregorij argumentum est: Sacramentum Eucharistia, à ceteris mysterijs siue articulis fidei propria quadam sua rarione differt: quia ab Ecclesia semper quasi antonon *μυστήριον*, mysteriū est appellatum: singularem aliquā atq; magnā difficultatē cōtinet, seu res ardua & admirabilis est: fide tamē nihilosecius nō indigna & quæ credi debeat: præsencia igitur rei ipsa in Eucharistia corpus & sanguis Christi sunt: ratio consecutionis est: quia qui præsentiam Christi in hoc sanctissimo Sacramento negant, nihil admirabilitatis illi mysterio relinquunt: quod ipsi proprium sit: sicut, u.g. baptismi propria spiritalis regeneratio est ac sanctificatio per aquam. Concedo rotum: sed admirabilitati isti & proprietati sufficit, si *κοινωνήσῃ* & mēti fidei præsencia sint corpus & sanguis Iesu Christi. Sed & in verbo, *inquies*, hoc modo præsens est corpus Christi. sanè, Gregori: nec alia in hoc sacramento corporis præsencia est, quàm præsencia ministrum & quæ in verbo est: cum panis quoque verbum quoddam sit, verbum, inquam, sub aspectum cadens: & quicquid in Eucharistia præter rem terrenam seu externa symbola offertur & percipitur, id teste Augustino, in Verbo potissimum offeratur & percipiatur: quem ad modum cordis ablutio in verbo non in aqua est: quam aqua à verbo habet: non à vi verbi super aqua prolata, sed fide apprehensi, siue, vt Augustinus loquitur, non quia dicitur, sed quia creditur. Sicut igitur regenerationem in baptismo non aqua, sed verbum, fide apprehensum, præstat: ita quoque cibum illum cælestem, carnem Verbi, seu crucifixū Christi corpus non panis aut species panis. sed verbum *hoc est corpus illud meū, hoc facite in memoratiōē* propriè nobis exhibet: verbum, inquā, nō super pane prolatum, sed fide apprehensum: & sicut regene-

In Iohanni
tr. 1. 80.

*Homel. 3.
de consecr.
dist. 2.*

*De Trinit.
lib. 1.*

ratio per aquam in verbo, baptisimi: sic pastio & potatio quę sancto pane & vino in verbo fiunt, Eucharistia propria sunt. Cetera enim mysteria externa ista symbola non habent. In Eucharistia præterea perennis illa victima, vt Emissenus loquitur, in memoria viuit: & denuò quasi occiditur & cruci affigitur: vnio fit membrorum omnium, omnium sanctorum: tam angelorum, quàm hominum: tam eorum qui in cælo, quàm eorum qui in terra sunt: tum inter se, tum cum capite suo Christo: cum vera illius carne: vt omnes caro sint de carne eius, & ossa de ossibus eius. Ac quia cum vera Christi carne omnia illius membra coniunguntur: caro autem verbo siue τῷ λόγῳ hypostaticè est vnita: idcirco non solum cum carne & humanitate, sed etiam cum Deitate illius coniunguntur: & ex consequenti cum Patre, vt pulchrè Hilarius docuit, & spiritu Sancto, quibus cum idem Deus est, atque adeo cum tota Trinitate. Hęc agni mactatio & stuporis plena vnio in Cœnæ mysterio propriè fit, illi quę propria est. hęc causa est, cur κατ' ἐξοχὴν mysterium, cui: tremendum & stuporis plenum mysterium, cur magnum Sacramentum à Patribus appelletur. Verè igitur ardua res cum admirabilitate & stupore coniuncta hoc mysterium est: propriâ quę ratione à ceteris mysterijs discriminatùm: licet nec sub speciebus, nec sub ipso pane arcanum illud & aërē subtilius corpus latitet: quod nec Scripturę norūt: nec Orthodoxi Patres: sed soli hæretici, parentes, obstetrices, tutores & defensores illius.

Sextum argumentum sequitur: Christus & potest, vt ante ostensum est, & vult sub aliena specie præsens esse suo corpore in Sacramento: præterea immenso nos amore persequitur, vt discedens, etiam omnino hoc modo sub aliena specie nobis adesse velit: quę præsentia cum maximo nostro commodo, eoque spiritali, coniuncta est: sub aliena igitur specie præsens est suo corpore in Sacramento.

Fal-

Falsissimum est antecedens. primum enim falsum est
 quod dicis, te iam ante monstrasse, Christum sub aliena spe-
 cie presentem adesse posse. vbi enim id monstrasti? mon-
 strare quidem primo capite conatus es, corpus Christi plu-
 ribus in locis præstò esse posse: sub aliena autem illud specie
 esse, id nusquam monstrasti. neque enim idem sunt, substan-
 tiam corporatā duobus in locis esse sua quantitate & quali-
 tate, accidentibusq; præditā, & accidentibus proprijs exu-
 tam, alienis, quorum substantia euanescat, sicut alterius sub-
 stantiæ accidentia, vestiri: quod supra quàm dici potest, insa-
 nissimum est. Cum igitur nec hoc, nec illud, quod in pluri-
 bus simul locis esse queat corpus Christi, monstraris: vt ex
 ijs, quæ à nobis dicta sunt, manifestum est: falsissimum est pri-
 mum antecedentis tui membrum. nec verius alterum est,
 Christum velle sub aliena specie presentem esse. tantum e-
 nim abest: vt verba illius hoc euincant: vt portentum istud
 in fumum dissipent, in fumum enim dissipari cum vniuersa
 sua subole vos ipsi ingenuè fatemini, si de vero pane verum
 Christi corpus prædicetur: quod nos paulò post perspicuè
 demonstrabimus. Tertium membrum itidem falsum est.
 Immensum enim suum amorem, quo nos Christus prose-
 quitur, non transubstantiatione aut consubstantiatione erga
 nos declarat: sed declarauit, & declarat: dum nos, Mundum
 suo corpore relicturus, Patri cōmendauit: paracletum mi-
 sit: dum pro nobis intercedit: dum nos contra Diabolum &
 Mundum tutatur: dum famem & sitim interioris hominis,
 vera sua carne verè restinguit, nòsque crucifixo suo corpore
 & fuso sanguine ad vitam æternam pascit & potat: dum se
 nobis, vt Chrysostomus loquitur, commiscet, & in vnum
 nobiscum redigit, vt corpus cum capite vniatur: vt que caro
 de carne ipsius, ossa de ossib⁹ simus. Nihil igitur te hîc Chry-
 sostomus iuuat, proderis ab illo ipso quæ citas. Vnio mem-
 brorum cum capite, vt hîc docet Chrysostomus, cum ait:

Ioh. 17.

Ioh. 16.

In Ioh. ho-

mel. 45.

In Ioh. ho-

mel. 45.

ut autem non solum per dilectionem, sed et ipsa in illam carnem

In Iohann.

tract. 76.

1. Cor. 2.

Eph. 2. 4. 5.

Ad Ephes.

serm. 20.

conuertamur, per cibum id efficitur manducationem cōsequi-
tur: cuius consecrarium est: corpus Christi à membris tan-
tūm Christi, seu, vt Augustinus loquitur, ab illis tantūm qui
In corpore Christi sunt edi: siue, quod eodem redit, vnionē
manducationem corporis semper consequi: deinde man-
ducationem non aliam, quā vnionem esse: quæ cū spi-
ritualis sit non corporalis: vt passim tum Scripturæ tradunt:
tum Chrysostomus: qui eam in baptismo quoque fieri scri-
bit: spiritualement quoque non corporalem manducationem
esse: qua verum quidem Christi corpus percipimus, sed cor-
dis non corporis palato. Quin immò illa ipsa quæ citas ver-
ba lethaliter te vulnerant. videri Christum in sacramento
scribit: & non solū videri, sed & tangi & manducari adeo.
que dentes carni eius infigi. num vero hæc Christi corpori
competunt? Nobiscum igitur Christus est sacramentaliter:
quia sacramentum nobis commendauit: nobiscum est *κοι-
νωήσας*: quia verè vera ipsius caro à nobis editur nobisque v-
nitur: nobiscum est sua Deitate: qua cælum & terram im-
plet. His modis qui à nobis discessit nobiscum mansit. vt au-
tem vero suo corpore & corporaliter discesserit simul &
manserit: id sine contradictione dici non potest: cū nulla
planè desit conditio contradictionis. Quartum membrum
tertio simile est. Verum commodum & solatium est, quod
in Scripturis fundatum est: quod autem Scripturis aduersa-
tur, id non commodum, sed incommodum, non solatio
est, sed ad desperationem adigit. ac quātum quæso illud est,
quod mihi cum impio & scelerato quouis commune est?
spiritualis carnis Christi manducatio. quæ facit, vt Christus
in me maneat, & ego in eo, verum solatium est & commo-
dum: quippe sine qua corporea illa, vobismet testibus, nihil
planè prodest, sed potius plurimum obest: vt pote cum æter-
no exitio coniuncta.

Superest extremum argumentum, quod à Patrum auto-
ritate sumitur. *Sententia*, inquit, *communi sanctorum Patrum*
de Chri-

de Christi verbis interpretandis non assentiri insipientissima insania est. at Patrum iudicio Christum dicentem, hoc est corpus meum, & hic meus est sanguis, non figuram, sed rem ipsam planè, id est, corpus suum & sanguinè sub pane & vino demonstrauisse, tam multa, tam perspicua argumenta declarant: ut intolerabilis impudentia sit, ea de re dubitare. Sic argumentum istud Gregorius proponit: cuius summa est: Patres communi consensione docent: Christum verbis illis hoc est corpus, &c. non figuram, sed rem ipsam, corpus suum & sanguinem, sub pane & vino demonstrasse: intolerabilis igitur impudentia simul & insania est, communi huic sanctorum Patrum sententiæ non assentiri. Negamus antecedens: hoc est: negamus antiquos Patres docere: Christum sub pane & vino, quod Vbiquisticum est, aut sub specie panis & vini, quod Papisticum est, corpus suum demonstrasse. negamus itidem: eum ita rem ipsam, corpus & sanguinem suum demonstrasse: vt figuram nullo modo demonstrarit, pronomine enim hoc, vt infra demonstrabimus, fractum panem, verum terræ fructum, demonstrauit: quem corpus suum appellauit: quia Sacramentum, signum, sigillum, figura, typus, antitypon corporis est.

Sed antecedens Gregorius Damasceni & Theophylacti autoritate confirmat. Istorum verò duorum, Gregori, recetiorum Scriptorum sententia, non est communis omnium sanctorum & antiquorum Patrum sententia. Sed esto, lubens do: eos, ad rem ipsam quod attinet, nihil antiquorum Patrum doctrinæ aduersarium de hoc Sacramento tradidisse. Quid in illorum scriptis inuenisti? negat, inquit, Damascenus, panem & vinum figuram corporis & sanguinis esse: sed ipsummet corpus Domini Deificatum esse contendit. Tuum verò, Gregori, etiā erat ostēdere, vbi diceret, Christum corpus suum & sanguinem sub pane & vino siue sub speciebus demonstrauisse: deinde Patres omnes à figuræ nomine abhorruisse. Constat enim qui & quot figuræ, signi, typi, antitypi nomine vsi sint. inspicie marginem. Sed de Damasce-

*Tertull. lib.
4. cont.
Mart.
Ambrosiū
1. Corin. 11.
Aug. cōtr.
Achim. ca-
pit. 12.
Naz. sanz.
orat. de
pasch.
Theodora.
dialog. 1.
Glossa in
decret. de
cons. dist. 2.*

*De oribod.
fid. lib. 4.
cap. 14.*

no videamus. Scribit is nobis qui ex priori & natiuo, in quo conditi eramus, statu excideramus, altero ortu, seu natiuitate opus fuisse: additque: sicut alter ille Adam, à quo secundò generamur, spiritualis est: ita ortum quoque istum spirituale esse: nec ortum solum istum spirituale esse: sed cibum etiam, quo secundò geniti, fouemur, nutrimur, augetur, Rursus, quia gemini & compositi sumus, animo scilicet & corpore constantes: idcirco operę precium fuisse ait: ut tum ortus, tum cibus geminus atque compositus esset: ac ortum quidem aqua & spiritu procreari: id quod fit in baptismo: cibum verò pane illo vitę, qui de cęlo descendit, & Dominus Iesus est, & sancto pane ac vino constare: quę discipulis suis Dominus tradidit: ut eos in mortem suam hoc pacto reuocaret. Ex quibus liquet: Damascenum non solum docere: sicut nos gemini sumus, corpore scilicet, & animo constantes, ita gemino quoque non trino nobis opus alimento fuisse: verum etiam, externum & quod sub sensum cadit alimentum, ad exteriorem hominem, ad corpus: internum verò & cęlestę illud, panem illum vitę, qui caro Verbi est, ad interiorem hominem attinere: non secus ac in baptismo nõ gratia Spiritus, quę aquę adiuncta est, sed aqua corpus tangit, gratia autem spiritus seu sanguine anima, ut cum Chrysostomo loquamur, irrigatur & lauatur: de qua baptisimi & Eucharistię analogia in hunc modum subijcit. *Et quem ad modum, inquit, in baptisate, quia mos est hominibus aqua lauare, & oleo ungi: coniunxit oleo & aqua gratiam spiritus: & fecit illud lauacrum regenerationis: ita quia mos est hominibus panem edere, aquam & vinum bibere, coniunxit his suam Deitatem, & fecit illa corpus & sanguinem suum: ut per visitata, & quę secundũ naturam sunt, in ijs quę super naturam sunt, collocemur.* Eadem igitur quę baptisimi, de sententia Damasceni, Eucharistię quoque, ad rem presentem quod attinet, ratio est: & sicut ibi aqua regenerationis lauacrum adiunctione gratiæ facta est: ita hęc panis corpus Christi factus est adiunctione Deitatis, si-

*In Iohann.
homel. 45.*

*Sermō.
Cateches.*

fatis, siue vt Nyssenens, ex quo ista Damasceni petita sunt, loquitur, virtutis diuinæ: qua fit: vt panis non amplius communis panis sit, aut corpori duntaxat nutriendo inseruiat, sed vim etiam iam habeat, ob adiunctam illam diuinam virtutem, corpora nostra ab interitu vindicandi, & ad vitam æternam nutriendi. Non magis igitur, si Damasceno credimus substantiæ panis conuersio necessaria est, vt panis corpus Christi fiat: quàm aquæ baptismi substantialis necessaria sit conuersio, vt lauacrum fiat regenerationis. Quin immò apertissimè his Damasceni verbis substantialis conuersio profligatur. Si enim idcirco, & ita panis & vinum corpus & sanguis Domini fiunt factæue sunt: vt per vsitata & quæ secundum naturam sunt, in ijs quæ super naturam sunt, collocemur, hoc est, vt discamus, sicut consueto more panis & vinum corporis famen & sitim restinguunt: sic corpus & sanguinem Christi animi famem & sitim restinguere: perspicuum est: panis & vini substantiam non minus post sanctificationem superstitem remanere: quàm aquæ baptismi remaneat substantia. Si enim deperire & euanescere ponatur, analogia perit, quæ inter terrenum & celestem, corporis & animi cibum, est. Verùm, *inquies*, ad analogiam istam, sufficit, si panis fuerit ante consecrationem. Ast, inquam, non sufficit. Vt enim verè nobis persuadeamus: corpus & sanguinem Christi verum cibum & potum esse: quibus verè ad æternam vitam nutriamur: necesse est: vt non tantùm panis fuerit: verùm etiam vt panis maneat, manducatúsque effectum suum naturalem habeat, vim scilicet corpora nostra nutriendi: vt ita non ex eo quod fuit, sed ex consueto: vt Cyprianus loquitur, rerum effectū fidei nostræ adiuta infirmis *Serm. de* tase doceatur, visibilibus sacramētis inesse vitæ æternæ effectum. nonne disertè Damascenus hīc tradit Dominum idcirco panem & vinum, adiuncta illis sua Deitate diuinæque *Cana.* virtute, corpus & sanguinem suum fecisse: vt sic per vsitata & naturalia ad hyperphysica deducamur? Corpus igitur &

*De Sacra.
lib. 4. cap. 1.*

*Contra
Polan.*

*part. sum.
quest. 75.
art. 2.*

sanguis Domini iam facta panis & vinum naturalem ad huc suam vim & effectum retinent, panisque & vinum naturâ & essentia manent, siue, vt Ambrosius, omnem vestris cauillationibus ansam præciciens, loquitur, creatura illa nota & solennis: cuius vim & effectum naturalem sentientes, animam de Deo spiritualiter saginari firmiter credimus. Excipies, (hoc enim quidam ex tua societate, Petrus Scarga, excipit) accidentia vim nutriendi miraculosam habere. excipio, id merum figmentum esse: & ex Scripturis non haberi: eoque eâdem à nobis facilitate contemni, qua à vobis fingitur. Quæ porro de cōiunctione Deitatis cum pane Damascenus scribit, quo quæso modo cū vestris profundis consentiunt? Si cum pane Deitas coniungitur: incolumis & salua panis substantia est: cū coniungi nequeant, nisi quæ actu sunt. nec quicquam vos illud Thomæ, Thoma indignum, κακοφύγετον tutatur. ait, Damascenum tradere: Deitatem, hoc est, diuinam virtutem idcirco cum pane & vino coniungi: vt propter coniunctam istam virtutem non remaneant, sed vt hoc pacto Deus corpus & sanguinem suum inde efficiat, atqui hoc falsum est. meridiana enim luce clarius est: Damascenum ex & cum Nysseno docere: Deitatis seu diuinæ virtutis cum pane & vino coniunctionem ipsam panis & vini immutationem esse: qua pharmacum fit contra venenum. Quod si verum est quod Thomas scribit, immutationem seu conuersionem elementorum Deitatis adiunctione posterius quippiã eiusque consecrarium esse: quando ergo cum pane Deitas coniungitur? si vi adiunctæ Deitatis panis transubstantiatur, vbi verbum operatorium? vi enim verborum virtus tantum ista diuina cū pane coniungeretur: qua deinde panis substantia euerteretur. Hanc igitur Thomisticam suorum verborum corruptelam quasi præuidens Damascenus, non contentus est dixisse, Deitatem cum pane coniunctam esse, sed insuper addit: quem ad modum simple lignum carbo non est, sed lignum igni vnitum: ita quoque

que panem κοινωνίας non simplicem panem esse, sed vnitum Deitati: & quod auribus vestris insolentius est, panem in-
columem manere scribit, cum ait, nos omnes vnum panem
participare. I nunc, & Damasceni pro tua Chimera opem
implora.

At tamen, *inquis*, figuram corporis panem esse negat. im-
mò verò etiam vocibus τῆ παραλαμβάνει καὶ μετέπιει αὐτὸν uti-
tur: sed nullo quicquam iuuaret: cum ita hæc dicat: vt præ-
cedentia, de quibus dictum est, non euertat: Figuram & ty-
pum panem esse negat: non quòd illius substantiam aboli-
tam cumque nullo modo figuram esse censeat: sed quòd nō
meram talēque figuram esse censeat, quæ cum veritate
non sit cōiuncta: id quod tum ex eo liquet: quòd postea pa-
nem αὐτίκῃ τοῦν corporis esse concedit: tum ex eo: quòd con-
tra illos hoc dixit: qui nihil nisi figuram & virtutem quandā
carnis, vt ex Paschasio liquet, in hoc tremendo mysterio di-
spensari docebant: tum quòd ad hoc probandum, panem
scilicet non figuram, sed ipsum Domini Deificatum corpus
esse: verba illa Seruatoris arcessit, *nisi manducaueritis carnem
filij hominis, &c.* quæ non nisi de spiritali manducatione lo-
quuntur: tum denique: quia non dicit in vel sub pane aut
specie panis corpus Christi esse. sed panem ipsum, verum sci-
licet panem, cuius substantia vna cum effecto suo naturali
permaneat, & non euanescat, verum Christi corpus esse: quo-
tum μεῖσις tum σωσις, vniuersęq; corpore Christi sub ele-
mētis pręsentia ad Garamantas relegatur. Duobus illis vocibus
τῆ παραλαμβάνει καὶ μετέπιει αὐτὸν aliud nihil voluit: quā
panem & vinum solenni illa benedictione ad excellentiorē
dignitatem translata, aliūque vsum accommodata esse:
vt scilicet non corpus duntaxat ad hanc terrenam vitam, vt
ante benedictionem, alant: sed vi adiunctę Deitatis etiam
animum pascant: itaque totum hominem ab interitu vin-
dicent. Quàm igitur tibi Damascenus fauceat, ex his quæ di-
cta sunt, manifestum est.

Non magis tibi propitius Theophylactus est: licet paulò
 duriùs locutus sit: quòd Aegyptiacæ tenebræ præ foribus e-
 rāt. panem figurā & antitypon corporis esse negat: panē in
 corpus conuertit ait. sed nec ista, nec alia, quæ habet, vel pa-
 nis substantiam deperire docent: vel corpus sub elementis
 σωματικῶς latitare. de vero pane verum Christi corpus præ-
 dicari: corpus siue carnem Christi, quæ promiscuè vsurpat,
 spiritualem cibum esse, & à spirituali non animali percipi:
 immò quicumque carnem seu corpus Christi manducant,
 eos Christo capiti incorporari, & ad æternam vitam pasci
 scribit: quibustum μετὰ γὰρ mater, tum vniuersa illius progē-
 nies, vt iam crebrius diximus, in fumum dissipatur. Sic enim
 scribit *dicens verò*, inquit, puta Dominus, *hoc meum est corpus*,
ostendit. quod ipsum corpus Domini est panis sanctificatus. Et ali-
 bi: *Quis enim*, inquit, *si carnalis sit, potest accipere spiritualem ci-*
bum & panem, qui è Celo descendit, & carnis quæ comeditur? Et
 mox ibidem: *nos verò*, inquit, *qui spiritualiter intelligimus,*
nequaquam σαρκοφάγοι sumus: sed magis sanctificamur per hanc
alimoniam. Ac rursus ibidem: *Animalis*, inquit, *homo, hoc est,*
qui cogitationes humanas & animales siue naturales sequitur, non
percipit quæ super naturam & spiritualia sunt: quam obrem etiam
spiritualem cibum carnis Domini non intelligit: quam qui non
accipiunt, extorres erunt à vita aterna: vt qui non receperunt Je-
sum, qui est vita aterna: non enim nudi hominis caro est quæ come-
ditur, sed Dei & Deificare potens, vtpote coniuncta Deitati. Quo-
 circa subiicit: quicumque carnis istius participes fiunt, eos
 membra Christi fieri, & ad æternam vitam pasci. Ac ne quis
 hîc geminam illam Lombardianam Sacramenti rem nobis
 obijceret, diceretque: Theophylactum non de ipso Christi
 corpore, sed de spirituali illi carne, de vnitæ Ecclesiæ lo-
 qui, de qua etiam Dominus Iohannis sexto loquatur: pro
 eodem carnem de qua apud Iohannem sermo est, & cruci-
 fixum Christi corpus, de qua in institutione Coenæ Domi-
 nus loquitur, accipit. Sic enim in verba Institutionis scri-
 ptum

In Matth.
cap 26.

In Iohann.
cap 6.

lib. 4. dist.
1. & 9.

ptum reliquit, *Non enim antitypon corporis Domini panis est, in Marc,*
sed in illud ipsum corpus Christi immutatur: in sextum verò Io. cap. 14.
 hannis hoc modo: *animaduerte autem panem, qui in mysterijs à*
nobis editur, non antitypon carnis Domini esse, sed ipsam Domini
carnem. non aliam igitur Christi carnem agnouit Theophy-
 lactus, quàm corpus traditum: nec alium cibum, quàm il-
 lud ipsum corpus traditum & crucifixum.

Et figuram igitur, vt paucis nos expediamus, & antitypon
 eodem cum Damasceno sensu rejicit: quippe qui eandem
 quam ille, sententiam oppugnavit: & conuersionem ean-
 dem quam tum Damascenus, tum ceteri Patres agnouerūt,
 statuit: quæ nō in essentia, sed qualitatis, hoc est, effecti & v-
 sus conuersione consistit. Cetera quæ præterea Theophy-
 lactus habet, & paulò duriora videntur, vel ita interpretanda
 sunt, vt cum his, de quibus diximus, consentiant: vel conce-
 dendum: Theophylactum sibi met ipsi contradixisse.

Ac de Damasceno quidem & Theophylacto hæc tenus: de
 quibus prolixiùs egimus: & quia nō omnium eadem de illis
 sententia est: & quia si isti duo nec transubstãtiationi, nec cō
 substantiationi faueant, perspicuum est: multò minus anti-
 quos Patres, qui longius Babylone abfuerunt, illis fauere:
 præsertim cū Gregorius noster scribat: ceteros Patres in
 eadem cum istis sententia fuisse. Non igitur Gregori, est: cur
 probemus: quis è Patribus dicat, panē, seu illud quod Chri-
 stus fregit, fractūmque discipulis dedit, tantum modò figu-
 ram esse. satis nobis est, illud figuram esse: quo *μυσία* cum
μυσία iugulatur. Ad auctoritates Patrum, Emisseni, Cyrilli
 Hierosolymitani, Chrysostomi, Ambrosij, Augustini, quas
 accumulas, & de quibus prolixe respondere tibi possemus,
 vno verbo respondemus: eos orationis suæ cōtentione & vi
 argumentorum, nō hæreticam, sed veram, quam Scripturæ
 tradunt, & nos defendimus, crucifixi corporis Christi in Eu-
 charistia præsentiam defendere: eoque non magicā & Pon-
 tificiam, sed veram & catholicam, de qua modò diximus,

conuerſionem ſtatueret: quia tum vnanimi cōſenſione corpus & ſanguinē Chriſti mētis non ventris cibum eſſe docent: tum filijs tantū ſpōſi ea cōcedunt: tū de vero pane verum Chriſti corpus prædicari ſcribūt: tum deniq; naturā & eſſentiam panis poſt ſanctificationē ſiue cōſecrationē remanere tradunt: vt iam iamque perſpicuē demonſtrabimus. Ac miramur proſectò: qua fronte in ſcenam Auguſtinum producatis. Si enim aliud nihil ſcripſiſſet: illud vnicū ſufficeret ad vos iugulandos, quod manducare carnem filij hominis figuratam locutionem eſſe docuit: ne facinus, homicidio crudelius, committeretur. Si igitur manducare carnem filij hominis figurata idcirco locutio eſt: ne tam crudele, tam immane facinus committatur: efficitur: eum per carnem non vnitatem Eccleſiæ, ſed veram humanam carnem, verū Chriſti corpus intellexiſſe: verūque Chriſti corpus, nec ſub pane, nec ſub ſpecie panis, vt vultis, eſſe: quod alioquin propriē & facinoroſē comederetur. Ad annotationes & amplificationes tuas idem reſponſum. nec enim ira Patres annotarunt, aut vſquam rem iſtam amplificarunt: vt ſibi contradixerint. *ferebatur*, inquit Auguſtinus, *manibus ſuis*. Sacramentaliter loquitur. ferebat ſe ipſum Chriſtus manibus ſuis, eodem modo: quo panis eſt corpus Chriſti, Sacramentaliter ſcilicet: quia panem ſanctum manibus ferebat: qui corpus Chriſti eſt quodā modo: vt ſe ipſum Auguſtinus interpretatur, cū ait: *& ipſe ſe portabat quodam modo*: & Gloſſa in Decretis: quæ panem Chriſti corpus eſſe fatetur *quodā modo*. De Chryſoſtomo ante reſponſum eſt. Sacramentaliter itidē loquitur: quia corpus Chriſti videri, tangi, dentibus atteri, ſeu dentes illi inſigi ſcribit. aliam autem neque præſentiam neq; conuerſionem eū agnouitſſe, quā illam de qua dictum eſt, ex eo luce meridiana clariſſe liquet: quod naturam & ſubſtantiam panis ſaluam & incolumem etiam poſt cōſecrationem eſſe cum Gelafio, Theodoreto & alijs ſcribit. Quod ſcribis, Patres docere, Chriſtum in poſtrema Cœna corpus

*de doct. trin.
Chriſt. lib.
3. cap. 15.*

In Pſal. 33.

*De Conf.
diſt. 2.
In loh. homel. 45.*

corpus suum edisse & sanguinem bibisse: id sicut libèter admittimus: ita miramur: quid causæ tuæ inseruiat. Si enim alterius hominis carnem edere crudelius est quàm perimere: quanta cum immanitate scuitiæque coniunctum illud erit, si quis propriam ore suo deuoret carnem? Ore enim Christi carnem edere, non est eam mysticè aut in mysterio edere: quod aliud nihil est, quàm cordis, vt Emisenus loquitur, manu suscipere, haustuque interioris hominis absumere. Sacramentum igitur corporis seu panem sanctum Dominus edit: qui corpus eius est quodam modo: idq; fecit: vt ostenderet: se omnem iustitiam implere, vnũque nobiscũ corpus esse. Quem ad modum enim Christo opus non erat: vt corpus suum idcirco ederet: vt nouam aliquam gratiam consequeretur: ita quoque necesse non erat: vt illud ederet: vt manducatus Christus à Christo in Christo viueret: Christusque manducatus Christum manducantem remissionis peccatorũ, vitæ æternæ, omniumq; adeo morte partorũ beneficiorũ participem faceret: quæ omnia nos in & cũ corpore Christi tãquam in & cum fundo accipimus & participamus: quicunq; crucifixũ Christi corpus à fracto pane discernẽtes, illud in cruce oculis fidei intuemur, manu & ore fidelis mētis apprehendimus, palatõq; cordis absuimus. Alio igitur sine, quàm nos, sanctũ panẽ Dominus edit: ideoq; nec corporis nec cordis palato reuera verã suam carnẽ suscepit.

Incruenti sacrificij eadem ratio est. Sacramentaliter enim Patres loquuntur: cùm Christum se metipsum Patri obrulisse scribũt: quia panem sanctum, primitias creaturæ Dei, obtulit: vt perspicuè explicat Irenæus.

Illud verò quod postremò de adoratione Eucharistiæ ^{lib. 4. cap. 34.} annectis, tam verum est, quàm verum est, Pontificem Romanum, qui huius adorationis autor est, successorem Petri & Vicarium Christi esse. Ostende, si potes, vbi Patres dicant: ipsammet Eucharistiam seu panem adorandum esse: quo enim quæso modo id dicerẽt: cùm idololatria ista post

Lateranense demum Concilium cæperit? cùm nec sub pa-
 ne, nec sub illius specie Christi corpus, vt partim ostēdimus,
 partim ostendemus, latitare crediderint? Adorauit vetus
 Ecclesia in mysterijs & Sacramentis, sed nequaquam ad a-
 diculas illas, vt vos facitis, fulgentes (hīc murus aheneus e-
 sto) & adorauit non arcanum aliquod & hæreticum sub spe-
 ciebus corpus: sed externis & sub sensum cadentibus symbo-
 lis mentes fidelium excitabantur ad crucifixam carnē Ver-
 bi, & in cēlis ad dextram Patris præsentem, sicut apprehē-
 dendam, ita quoque adorandam: quod tum Augustinus tes-
 tatur, tum Theodoretus, cùm ita scribit: *adorantur verò*
symbola, ac si illa ipsa essent, quæ esse intelliguntur. mens igitur
 fide prædita, non ad sensilem panem, sed intelligibile donū
 conuersa adorabat. Ex his omnibus perspicuum est: vanissi-
 ma prorsus esse, quæcunque pro commentitia sua præsentia
 aduersum nos Gregorius disputauit: eūque nec ordina-
 rio illo modo, nec verbis Domini, cùm ait: *hæc sunt verba*
quæ locutus sum vobis, cùm adhuc essem vobiscum, quicquam
 iuuari. Ordinario modo in cælo est, relicto hoc Mundo. fa-
 teor: mysticè tamen & in Sacramento hīc nobiscum etiam
 suo corpore est. etiam hoc fatemur: quia nobiscum est tum
 Sacramenti, tum veræ carnis ratione habita, ratione scilicet
 κοινωνήσεως: quæ, Augustino teste, vera est præsentia rerum
 causa: sed negamus eum arcano illo vestro & aëre subtiliori
 corpore in infinitis speciebus, specierumque particulis si-
 mul esse. aliud enim est corpus Christi *παθητικὸν καὶ ἀπαιδές* es-
 se: aliud non aspectabile, non circumscriptum, intermina-
 tæ, immò nullius reuera quantitatis, infinitis in locis esse:
 quæ vestra opinio si non eadem cum Vbiquistica est: adeo
 tamen illi affinis est: vt quæcunque tu pro vestra *πληθυνσι*
 attulisti, ea omnia Vbiquistæ etiam in suæ siue *πανταχθους*
 siue *πληθυνσι* patrociniū conuertere possint.

Nec quicquam exceptio tua valet. eādem enim licentia
 hæretica, qua vos clausis ianuis, sepulchri lapide, potentia
 Dei, &

*In Psal. 98.
 Dial. 2.*

Luc. 24.

*De Verb.
 Dom. ser.
 11.*

Dei, & similibus, abutimini: illis etiam iisdem abuti licet. Ac profectò vestrum mysterium non minùs à seculis inauditum, commentitium totum, sine probatione, sine teste, sine firmo argumento est, quàm illorum: quæ causa est: cur non minus ipsi quàm vos mysterio fidei, verbis testamenti, verbis illius, quinec fallere necfalli potest, Scripturæ circumstantijs, autoritatibus Patrum, ad palladium suum fucandū abutātur. Ac quo quæso tandē modo tam longo intervallo à *μετρίᾳ σωσίᾳ* abesset: cū illa mater sit: hæc filia? Omnia vestra sunt. arcanum illud corpus, τῇ σωσίᾳ cum *μετρίᾳ* cōmune, vestrū est: mater vestra est: pater vester est: filia vestra est. mater *μετρίᾳ* vestra est: pater Cardinalis Cameracensis vester est: qui ex sibi desponsa adultera, ex *μετρίᾳ*, filiam suscepit *σωσίαν*: quam alijs obstertricibus, nutricibus, tutoribus & defensoribus lactandam, alendam, defendendam tradidit: qui lacte, alimento, vestibus, armis proprijs destituti, à parentibus, à vobis, hæc omnia sunt mutuati: quibus ita benè eam lactarunt, nutriuerunt, fucarunt, propugnarunt: vt & ipsa conceperit, filiāque in lucem ediderit, & matre & auia monstrosiorem, Vbiquitatem: quæ sicut *ὑπὸ σωσίᾳ* matrem, *ὑπὸ σωσίᾳ* patronos patres agnoscit: sic *μετρίᾳ* auiam: Cardinalem illum auum, ceterosque istius fecis, qui retrò fuerunt, atavos agnoscit, agnoscātque oportet. Ac de Gregorij quidem ratiunculis seu præstigijs hætenus. reliquum est: vt vnum & alterum præterea argumentum percenseamus: vt omnes intelligant: nostram de hoc mysterio doctrinam veram esse: aduersariam autē falsam & commentitiā.

Credimus igitur & confitemur: nec panis substantiam emanescere, in illiusque locum corporis substantiam succedere: nec corpus Christi in vel sub pane re ipsa & *σωματικῶς* esse: nec etiam figuram tantūm aut virtutem quādam corporis, quod nobis impingit Gregorius, in hoc Sacramento edi: sed verum illud Christi corpus, quod pro nobis traditū est, & quidem quā traditum est: sed ita: vt sicut ore corporis

sanctus panis recipitur & editur, sic crucifixum corpus ore mentis fidelis, cuius cibus est, recipiatur & edatur: à qua non minus verè immò veriùs, percipitur, quàm panis, tantę rei Sacramentum, ore corporis apprehendatur.

Hanc Testatoris mentem esse ipsa Testamenti verba demonstrant. *Comedentibus*, inquit Euangelista, *illis*, acceptum de mensa, non de ara *Iesus panem*, panem communem & vñsitatum, non hostiam *benedictumq; fregit*: fregit, non integrũ reliquit, & *discipulis eum dedit*, dixitq;: *accipite, edite, hoc est corpus illud meum, quod pro vobis traditur*. Ex his in hunc modum ratiocinamur. Si de vero pane verum Christi corpus prædicatur (sanguinis & vini eadem ratio est) actũ est de transubstantiatione & consubstantiatione: sed verum prius: verum igitur & posterius. Connexum planum est, verus enim panis & verum hominis corpus disparata sunt: quæ inuicem sibi attribui nõ possunt, nisi per aliquam figuram: quæ nec cum transubstantiatione, nec cum consubstantiatione, vt sic monstrosè de monstris loquamur, consistit. Ac sanè ipsi met Pontificij ingenuè & prudenter fatentur: si euincatur, pronomine *hoc* panem denotari, verumque Christi corpus de vero pane prædicari, actum esse de transubstantiatione, & vniuersè de corporea sub elementis carnis Christi præsentia. Trãssumptum seu minor probatur ex Scripturis & Patribus: ac primùm quidem ex illis, quę citauimus, Institutionis verbis. *hoc*, inquit Dominus, *est corpus illud meum*. quid hoc? hoc quod de mensa accepi: cui benedixi: quod fregi: quod discipulis manducandum dedi. quid verò istud fuit? nonne panis, Euangelista dicente, *acceptum Iesus panem*? cæcus est & impudentiæ, immò insanix callum obduxit: qui non videt, verum panem, pronomine *hoc* denotari. eique verum Christi corpus attribui. Sed quid clarius illis Domini apud Lucã & Apostolum verbis, cùm ait: *hoc poculum nouum testamentum est*? nonne de poculo nouum Testamentũ prædicatur? quid itidem

Scotus lib.
4. dist. 11.
quæst. 3. c.
5. Iesus in
disp. quad.
Mogunt. à
quibus nõ
multum di
scēssit Tho
mas 3. part.
sum. q. 75.
n. 2.

Enc. 22.

1. Cor. 11.

Item clarius illis Apostoli verbis, *panis quem frangimus*,
nonne νοῦν καὶ σώματα corporis Christi est? nonne de vero pane νοῦν καὶ σώματα
 corporis prædicatur? Sed & Patres audiamus. Iustinus: *Ad eū. In Apolog.*
dem, inquit, modum etiam eam, quæ per precationem verbi, ab ipso
profecti, gratiarum actione sanctificata est, alimoniam, incarnati
illius Iesu carnem & sanguinem esse edocti sumus. alimonia seu
 panis, caro, siue corpus Christi est. Irenæus, *ἀντὶ τοῦτο* & Iustini, *Lib. 5.*
 discipulus Papiæ & Polycarpi, *quæ de calice, inquit, qui est san-*
guis eius nutritur: & de pane, qui est corpus eius, augetur. Tertul. *Cōt. Mart.*
 lian. *Christus panem corpus suum appellauit.* Origenes: *Panis* *lib. 4.*
iste, quem Deus Verbum corpus suum esse fatetur, &c. Cyprianus: *In Matth.*
Qua in parte inuenimus, calicem mistum fuisse, quem Dominus *lib. 2. c. 13.*
obtulit, & vinum fuisse, quod sanguinem suum dixit. Cyrillus *In Ioh. lib.*
 Alexandrinus: *Fractum enim panem distribuebat, dicens, hoc est* *4. c. 14.*
corpus meum. Cyrillus Hierosolymitanus: *quem ad modum e-* *Myſtag. 3.*
nim panis Eucharistia post Spiritus Sancti inuocationem non am-
plius est panis communis, sed est corpus Christi, &c. Ambrosius: *De Sacra.*
Quomodo potest qui panis est, esse corpus Christi? Augustinus: *lib. 4. cap. 4.*
Quod ergo vidistis, panis est & calix, quod vobis etiam oculi vestri infans.
renunciant: quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est
corpus Christi, calix sanguis. Hieronymus: *Nos autē audiamus, Ad Hadib.*
panem quem fregit Dominus, deditq; discipulis suis, esse corpus Do- *quæst. 2.*
mini Saluatoris. Damascenus: *Panis & vinum non est figura cor-* *Cesid. Or-*
poris & sanguinis, sed est ipsum corpus Domini deificatum. Theo- *rhod. lib. 4.*
 phylactus: *dicens Christus hoc est corpus meum, ostendit panē esse* *cap. 14.*
ipsū corp⁹ Domini. Beda: *Quo modo est panis corpus eius, & calix,* *In Matth.*
vel quod habet calix, quo modo est sanguis eius? Rabanus Bedæ di- *cap. 26.*
 scipulus: *Ergo quia panis corpus confirmat, ideo ille corpus Christi* *In Mar.*
congruenter nuncupatur. Atque hoc modo complures etiam *cap. 14.*
 alij, Bertramus, Paschasius, Fulbertus, Glosa quoque ipsa in *In Ioh. ca. 6.*
 Decretis loquuntur. Vera igitur nostra minor est, ὅτις ἐδεῖ *1. Cor. 10.*
 δαΐζει: cuius confectarium est: & μυστήριον & σῶμα *De Sacra. in*
 Scriptu- *instit. Cler.*
 ris & Patribus aduersari. *lib. 4. dist. 9.*

Nec

Nec est, quod quisquam hic nobis cum Lombardo obstrepat, panem dici, qui panis fuerit. refutatur enim analogia illa, quæ inter hunc panem & cælestem illum, inter carnem Verbi, est: de qua supra diximus: refutatur à Damasceno: qui, etiam peracta benedictione, vñtata adhuc & naturalia, hoc est, naturalem elementorum effectum agnoscit: qui ad hyperphysicū nos quasi manu ducat: refutatur à Cypriano: qui eundem effectum agnoscit: à Nysseno, ab Ireneo, à Iustino: qui corpora nostra ali & nutriri sancto illo pane docent: à Tertulliano, Ambrosio, Theodoro, Chrysostomo, Gelasio: qui remanere panis substantiam scribunt.

Alterum nostrum argumentum, quo rursus mater cum vniuersa sua progenie iugulatur, est: corpus Christi cibum mētis & interioris hominis est, non ventris & exterioris: ergo nec in panem nec sub illius specie est. Consecratio plana est. Si enim fidei tantum & interioris hominis palato Christi corpus suscipitur: vtrique non sub aspectabili specie est: sub qua si esset, ore quoque exciperetur. Antecedens probatur: quia corpus Christi in Cœna non viuum sed mortuum, & quasi in cruce apprehensum editur: & sanguis quasi de latere fluēs bibitur: quod alio fieri ore nequit, quàm ore mētis si delis. mortuum autem & ex sanguine corpus in Cœna edi docent verba Institutionis *hoc est corpus illud meum, quod pro nobis traditur: hoc facite in mei recordationem.* quod igitur discipulis Dominus dedit, quodque illos edere iussit, non simpliciter illius corpus est, sed traditum & crucifixum corpus, quā traditū est: quia in recordationem mortis editur. Idem ex eo perspicuè cernitur: quod seorsum panem & quidem fractum panem, seorsum vinum Dominus porrexit: quo docere voluit: corpus mortuum & ex sanguine, & sanguinem è corpore profluentem apprehendendum esse. docent idem Patres. Augustinus enim pauperem Christum & corpus humilitatis edi ait: Nyssenus, Christum in prima Cœna corpus suum quasi ab anuria separatum obtulisse: quod alioquin corpus

*Epistol. 102.
ad Honorat.*

*Orat de
resur. Christi.*

corpus victimæ animatum non fuerit idoneum ad comedendum. Sic Chrysostomus & alij.

Confirmatur idem antecedens ex sexto capite Iohannis: cum Dominus famis & sitis refectionem, quod manducationis & potationis effectum est, fidei adscribit: cum quæ de carnis & sanguinis sui manducatione & potatione dixit, spiritualiter accipienda esse docet: cum carnem suam (de hac enim sermonem esse, scopus & antithesis illa spiritus & carnis euincunt, Patres testificantur) nihil prodesse ait corporis scilicet ore manducatam: cum Apostolus corpus à pane discernendum esse monet: cum nos omnes in vnum spiritum potatos esse: cum veteres, qui per mare transierunt, & manna comederunt, baptizatos & Cœnam nostram participasse: hoc est, idem planè ad rem significatam quod attrahet, habuisse scribit, quod nos hodie in nostris habemus.

Tertul. de carn. Christi: & de resur. car. Cypil. Aug.

1. Corin. 11. 2. Corin. 12. 1. Cor. 10.

Ad Patres quod attinet, exūdant eorum scripta huius rei testimonijs: ex quibus cum iam ante quoque nonnulla attulerimus, paucis in præsentia contenti erimus. Ac profectò si vnica illa in Decretis secunda distinctio nobis suppeditaret: argumentum sufficiens esset: corpus Christi de sententia Patrum, non alio quàm interioris hominis ore & palato absumi. Sed audiat Athanasius: *Non est, inquit, à verè Catholicis estimandum, aliquid ex carne & sanguine Christi in Mundo inueniri posse, nisi illud quod in ara altaris per manus Sacerdotum quotidie spiritualiter efficitur.* audiat Origenes: *patris iste, quem Deus verbum corpus suum esse fatetur, verbum est nutritorium animorum.* audiat Cyprianus: *Hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acimus, sed fide sincera panem sanctum frangimus & patimur.* quod idem cum illo Augustini est, quid paras dentes & ventrem? crede & manducaſti. audiat Ambrosius: *In illo Sacramento Christus est: quia corpus est Christi. non ergo corporalis esca sed spiritualis est.* audiat Augustinus: *Spiritus est qui vivificat: caro non prodest quicquam.*

De Conf. De pass. i. mag. Christi cap. ult. In Matth. cap. 15. Serm. de Cœna.

In 10. ann. 1142. 25. de 15. qui m. 1. 1141. cap. 9. Serm. 44. de Scrb. Panini. In Psal. 98

de conf.
dist. 2.

xistis spiritualiter, spiritus & vita sunt: intellexistis carnaliter
etiam sic illa spiritus & vita sunt: sed tibi non sunt spiritus & vita,
qui spiritualiter non intelligis. Spiritualiter intelligite qualocutus
sum. non hoc corpus quod videtis manducaturi estis & bibituri il-
lum sanguinem, quem effusuri sunt, qui me crucifigent. Sacramen-
tum aliquod vobis commēdavi: spiritualiter intellectum vinifica-

De conse.
dist. 2. lib.
2. prad.

lib. 4. dist. 3.

bit vos. Eodem modo & sensu Hieronymus spiritualem car-
nem edi, Clemens Alexandrinus spiritualem sanguinem
potari scribit. nec enim per spiritualem carnem vnitatem
Ecclesiæ, vt Lombardus Hieronymi verba deprauauit, Hie-
ronymus intellexit: sed veram Christi carnem, spiritualiter,
vt Augustinus explicat, intellectam & manducatam. hæc
spiritualis illa caro est: quia spiritualiter editur: non vnitas
Ecclesiæ, quæ māducatur & carnis effectū est: dicente Domino:

Ioh. 6.

Homel. 27.

qui manducat carnem meam in me manet & ego in eo. audiatur
Macarius: In Ecclesia offeruntur panis & vinum, antitypon car-
nis & sanguinis Christi: sumentesq; de visibili illo pane, spiritua-
liter carnem Domini comedunt. audiatur Isidorus Hispalensis:

Apud Ber-
tram. de
corp. &
sang.

panis & vinum ideo corpori & sanguini Domini comparantur:
quia sicut visibilis huius panis substantia exteriorem nutrit & ine-
briat hominem: ita Verbum Dei, qui est panis viuus, participatione

De corp. &
sang.

sui fidelium mentes recreat. audiatur Paschasius Abbas: Panis
quippe & vini species in exteriori sunt sensu: per quæ corpus & san-
guis Christi spiritualiter sumuntur in mysterio: sicq; precio salutis

Ad Adeo-
dat.

nostræ interiùs saginamur. audiatur Fulbertus Episcopus: Ex-
te, inquit, palatum fidei: dilata fauces spei: viscera charitatis ex-
tende: & sume panem vite, interioris hominis alimentum. At-
que hæc in præsentia sufficiant. sic satis confirmatum nostrū
antecedens est.

Tertium argumentum est, Impij & fide destituti ipsum
Christi corpus non accipiunt: non igitur est sub specie aspe-
ctabili. Ratio consecutionis eadem est, quæ in priori argu-
mento. Antecedens probatur: quia vt modò tum è Scriptu-
ris, tum

ris, tum è Patribus de nō stratum est, corpus Christi ore tantum fidei, quo isti carent, percipitur. probatur ex sexto Iohannis: *Quicumque*, inquit Dominus, *carnem meam manducat* (loquitur autem de vera sua carne, quam pro Mūdi vita tradidit, hoc est, de crucifixo suo corpore: nō de vnitate membrorum inter se & cum capite: quippe quam effectum illius esse docet) & *sanguinem meum bibit, is in me manet & ego in eo*. Cum igitur nec impij in Christo, nec Christus in illis maneat (qui enim spiritū Christi nō habet, is ipsius nō est) perspicuū est: eos verā ipsius carnē, quę comeditur, crucifixūmq; corpus nec recipere nec manducare. Eadem sanctorum Patrum constans sententia est: qui ad vnum omnes tradunt: corpus Christi pharmacum esse immortalitatis & antidoton nō moriēdi. quo, quicumq; illius particeps sit, ab æterna morte vindicetur. inspiciatur margo. Sed Origenes in Matt. audiat. *Et hæc quidem*, inquit, *de typico symbolicoque corpore*. Multa porro & de ipso Verbo dici possent, quod factum est caro, *verusq; cibus, quem qui comederit, omnino viuet in æternum*: quem nullus malus potest edere. Etenim si fieri possit, *ut qui malus adhuc perseverat edat verbum factum carnem, cum sit verbum & panis viuus, nequaquam scriptum fuisset: quisquis ederit panem hunc, viuet in æternum*. Cum Origene Tertullianus consentit. Quidam, inquit, sic opinantur, quasi Deus necesse habeat, præsare etiam indignis quod sponndit: & liberalitatem eius faciunt seruitutem. & ibidem paulò ante: *sed Deus*, inquit, *thesaurum suo prouidet, nec finit obrepere indignos*. Item Cyprianus, cum inter cetera sic scribit: *Vna est domus Ecclesie, in qua agnus editur, nullus ei communicat, quem Israhelitici nominis generositas non commendat*. Item Augustinus, cum ait: *Ad altare Dei inuisibile, quò non accedit iniustus, ille peruenit, qui ad hoc præsens iustificatus accedit*. & alibi: *Non dicendum, eum manducare corpus Christi, qui in corpore nō est Christi*. Et apud Prosperum: *Escaui uitam accipit & æternitatis poculum bibit, qui in Christo*

Rom. 8.

Ignat. Ep.

Ioh. 11. & 12.

1. Ioh. 1. in

ap. 1.

Irena lib.

4. & 5.

Tertul. cor.

Mart. lib. 5.

Orig. in

Matt. cap.

15.

Nyssen. Ca

tech. ma-

ior. cap. 37.

Ambros. de

ijs qui mys-

ticit. cap. 1.

de Sa-

cram. lib.

5. c. 3.

Cyrill. in

Ioh. lib. 10.

cap. 13.

Aug. in Ioh.

han. tract.

26.

cap. 5.

De pani-

tentia.

Serm. de

Cæna.

de Conf.

dist. 2.

De Ciuit.

lib. 21. cap.

25.

Sct. Prosp.

manet, & cuius Christus habitator est. nam qui discordat à Christo, nec carnem eius manducat: nec sanguinem bibit: etiamsi tanta rei Sacramentum ad iudicium sua presumptionis quotidie indifferenter accipiat. Hæc etiam pro tertij argumenti confirmatione satis sunt.

Aliud præterea validissimum contra μετεσθία argumentum nobis suppeditat. Patres naturam seu essentiam & substantiam panis non immutari sed remanere tradunt: vanissima igitur est μετεσθία. Consequentia firma est: quia Patrum hac de sententia orthodoxa & Scripturis consentanea est. antecedens in primis ex Ambrosio, Gelasio, Chrysostomo, Theodoretō probatur. sic enim Ambrosius: *Veniisti ad altare: vidisti Sacramēta posita super altare: & ipsum quidem miratus es creaturā: tamē creatura sollemnis est & nota.* Ita Gelasius: *Certē Sacramenta, quæ sumimus, corporis & sanguinis Christi, diuinares est: propter quod & per eadem diuina efficitur consortes natura: & tamen esse non desinit substantia & natura panis & vini.* Et certē imago & similitudo corporis & sanguinis Christi in actione mysteriorum celebratur. satis ergo nobis euidenter ostenditur, hoc in ipso Domino Christo sentiendum, quod in eius imagine profitemur, celebramus & sumimus: ut sicut in hanc scilicet diuinam, transeunt spiritu Sancto perficiente, substantiam, permanent tamen in sua proprietate naturæ: sic illud ipsum mysterium principale, cuius nobis efficientiam veritatemq̃, veraciter representat: ex ijs quibus constat, propriè permanentibus vnum Christū, quia integrum, verumq̃, permanere demonstrat. Ita Theodoretus, siue Eranistes & Orthodoxus apud Theodoretum. Post sanctificationem autem, inquit Eranistes, quo modo hæc appellas Orthodox: corpus Christi, & sanguinem Christi. Eran. Et te equidem credis corpus Christi participare & sanguinem? Orth. sic credo. Eranist. Quem ad modum ergo symbola corporis Domini & sanguinis alia quidem sunt ante sacerdotis inuocationem: post inuocationem autem immutantur & alia sunt: ita corpus

pus Domini post ascensionem in diuinam mutatum est essentiam. Orth. captus es ihs, qua texuisti, retibus. nec enim post sanctificationem mystica symbola propriam amittunt naturam: manent enim in priori substantia, & forma & specie, & spectabilia sunt, sub tactumq; cadentia, qualia & prius erant. Ita Chrysost. Et Deus, inquit, & homo est Christus: Deus autem propter τὸ αὐτὸν ἄνθρωπον: homo propter passionem: unus filius: unus Dominus: idem proculdubio unitarum naturarum: unam dominationem, unam potestatem possidens: etiam si non consubstantiales sint: & una quaque incommixta proprietatis conseruet agnitionem: propter hoc quod inconfusa sunt duo. Sicut enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus: diuina autem illum sanctificante gratia, mediante sacerdote, liberatus est quidem ab appellatione panis, dignus autem habitus est appellatione corporis Domini: etiam si natura panis in eo permanfit. Quid dici clarius potest?

Ad Casar.
Monach.

Cum igitur naturam panis immutari aliqui ex Patribus scribunt: non essentiam & substantiam, nec substantialem sed accidentariam conuersionem siue immutationem intelligunt: qua panigratia, vt Theodoretus loquitur, adiicitur: seu, vt Nyssenus, qua pani virtus diuina adiungitur: qua diuina virtute fit: vt panis, qui antè ad hanc solùm terrenam vitam naturaliter nos pascebat, virtute illa diuina, præter suam naturam, etiam ad æternam vitam nos aliat, foueat, reficiat. Ita suâ naturâ panis immutatur: non aliquid amittendo, sed aliquid accipiendo: & sicut ὁ λόγος (respondet enim archetypo typus) factus est quod non erat: nec desijt esse quod erat: ita panis Eucharisticus non desinit esse quod erat: etsi fit quod non erat. Hæc Catholica de conuersione panis sententia est.

Dial. 1.

Ac, vt finem tandem huic imponam disputationi, quo modo vel Transsubstantiatoribus, vel Consubstantiatoribus illud placet, quòd verba illa *hoc est corpus. hoc est sanguis*, nequaquam consecrationis verba sunt: quippe quæ tum

Demum, testibus Apotroio & omnibus Euangelistis, prolata
 à Domino sunt, cum iam ante discipuli fractum & traditū
 panem acceperunt: immò quod amplius est, postquam iam,
 vt Marcus scribit, ex poculo biberunt, eoque panem come-
 derunt? Certè, dum manibus panem Dominus tenebat,
 solennem illam gratiarum actionem benedictionemque
 persecutus est. Vbi nunc vis & ἐνέργεια illorum verborum:
 qua vel panis substantia excluditur: vel pani corpus inclu-
 ditur? Faceſſat igitur vtraq; factio: desināntque vtriq;, Pon-
 tificij & Vbiquetarij tandem aliquando miserabilem illam
 seruire seruitutem: & cum vera Christi Ecclesia verum
 & vnicum non multiformem Christum, agno-
 ſcant, honorent, adorent: cui vero Chri-
 sto laus & gloria in sæculum
 & vltra, AMEN.

FINIS.

Errata.

*Pag. 1. b. lin. 25. lege, ſiant. & lin. 31. hyperphycas. p. 3. b. l. 1. dele, ſc. p. 5. a. l. 19. lege
 affundere, p. 6. b. l. 29. terram. p. 9. b. l. 2. ſibi. p. 14. b. l. 23. inſicere. p. 23. a. l. 25. corpora*

